© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 10 (1254) ГОД XXV 9 САКАВІКА 1980 г. ЦАНА 1 ЗЛ.

КРАЯЗНАЎЧЫ СЛОЎНІК

Войнаўцы

Калі вам давядзецца трапіць у гэтае сяло, што сядзіць вуліцоўкай паміж двума пагоркамі ў 15 кіламетрах на ўсход ад Саколкі, па шашы Саколка-Бабікі, спрабуйце здабыць у ёй хоць адну-дзве легенды з яе мінулага. Мне, на жаль, не пашанцавала. Колькі я не выпытваў, амаль нічога не выціснуў. Калі не лічыць таго, што, быццам, некалі Войнаўцы былі надта людныя, прасціраліся „на дзве вярсце хата пры хаці". Прызнаюся: я аніяк не магу пазбыцца ўпэўненасці, што ў большасці нашых вёсак і мястэчак больш розных легенд, паданняў, сказаў, анекдотаў, чым жыве ў іх людзей! А тут нават такая спакусная на выдумку назва — Войнаўцы — і тую не спавіла болей ці меней красачная легенда. Можа яна і бытавала тут, але пайшла на вечны спачынак на тыя Могліцы, дзе ляжыць, як кажуць, амаль усё сяло, што гадоў таму са сто „выкаціла" нейкая пошасць. А ў тыя часы ў такую мясціну, у якой шалела „паветра", нікому нельга было ні зайсці, ні выйсці з яе — стаяўшыя навокал салдацкія варты цэльна клалі мёртвым кожнага, хто наблізіўся на стрэл. Сяло ўмірала, закопвала само сябе на пагорку „за крыжамі", ядналася перад абліччам смяротнай небяспекі ў адну сям'ю і шукала ратунку ў бездані павер'яў, прымхаў і ведзьмаванняў. Калі ўрэшце пошасць „заціхала" і аставалася пры жыцці некалькі чалавек, то да іх прыліпала на доўгія пакаленні мянушка „чумакоў". І такіх людзей іншыя чамусьці лічылі за надзеленых нейкімі таемнымі сіламі і пабойваліся.

У „вымарачным" сяле доўга яшчэ палохалі праезджых апусцелыя ды заняпаўшыя хаты, а на „палосках", што да іх належалі, кусцілася лаза і цягнуўся ўверх бярэзнік. Бывалі і ў Войнаўцах на іхніх 24 валоках-участках такія „пусткі", бо не заўсёды ўладальнікі з Адэльска, да маёмасцей якіх належала гэтая вёска, паспявалі засяліць іх новымі прыгоннымі. Відаць, сярод цяперашніх найдаўнейшых тутэйшых родаў, як Бакуновіч, Варановіч, Грыб, Зянцюк, Садоўскі, Стасевіч, Цярэшка, не многа захавалася тых, хто недзе ў XVI стагоддзі даваў пачатак Войнаўцам. Цікава, што навакольныя вёскі завуць іх чамусьці „арабамі". Ці гэтая мянушка мае нейкую сувязь з тутэйшым падвор'ем, у якім гадавалі коней арабскай крыві? Рэшткі фундаментаў вялікага будынка захаваліся на палетку Абарыска, але традыцыя кажа, што ў ім трымалі авечак.

Гэта домік са смалістай сасніны ды з ажурнай рэззю на вуглах і вятроўках — твор невядомага „лесуна".

Як-ніяк, але войнаўцы лічаць сябе праўдзівейшымі „запольнікамі" — гаспадарамі-земляробамі, што спаконвеку корпаюцца на сваіх палетках: Абрэзкі, Бурты, Да Крыжа, За Крыжам, Лес, Навіны, Надаткі, Палувалкі, Садзіба, Цвярце, Шулейкаўшчына. Праўда, на іх не надта было спорна ды ўмалотна, бо перад камасацыяй (праведзеная ў 1936 г.), напрыклад, паўчастковая гаспадарка (12 дзесяцін) была параскідана аж у 29 кавалачках! І ўсё ж войнаўцы жылі толькі з іх.

Усе працы ў полі, на лузе ці на падворку або ў хаце на працягу вякоў абраслі рознымі абрадамі і павер'ямі. Тэрмін сельскагаспадарчых работ часценька вызначаўся прыказкамі, як хоць бы такой, пра час сяўбы жыта: „Настаў Багач (Успенне, 28 жніўня) — кідай рагач (саху), бяры сявеньку і сей помаленьку". А калі ўжо пажылы войнавец сеяў на сваёй палосцы ды паблізу пачаў сеяць яго сусед, то першы адразу спыняў работу ды ўцякаў з поля, бо лічыў, што сусед яго „падсее", гэта значыць, увесь урод на будучы год пяройдзе на суседава поле, а ў яго астанецца

(Працяг на стар. 5)

Анатоль Фірсовіч, народжаны 11 лютага 1956 года ў Відаве, Бельскай гміны, абвінавачаны ў тым, што, хочучы сілаю накланіць свае ахвяры да распуснага чыну, 9.I.1971 г. задушыў Антаніну В. з Відава, дзяўчынку васьмі з палова год, 26.VIII.1976 г. — чатырнаццацігадовую Тарэсу А. з ваколіц Сямяціч і 1.XI.1977 г. дзевятнаццацігадовую Барбару І. з Бельска.

На след натрапілі пры апошнім злачынстве. Прывяла куртка, якую пакінуў ён на месцы забойства, і шнурок, пры дапамозе якога задушыў. Наконт гаспадара курткі сумненняў не было. Потым прызнаўся, што прыходзіў ён па яе яшчэ той страшнай ноччу, але перапалохаў крык варон, якія, пачуўшы нечыя крокі, узляцелі з дрэў. Глыбокая і падрабязная экспертыза ўстанавіла сходнасць рэштак шнурка ў кішэні курткі з заціснутым на шыі ахвяры. Адначасова на нагавіцах забойцы выкрылі валасінкі з вопраткі загінуўшай. Прызнаўся.

Пасля чарговых допытаў прызнаецца да наступнага злачынства — забойства Тарэсы А., а потым да забойства Антаніны В.

У час трывання суда не адказвае на ніводнае пытанне. Маўчыць, апусціўшы галаву. Зусім не глядзіць на людзей. Ці можа ў такім выпадку браць удзел у судовым разборы? Дзе прычына маўчання? Няма ніякіх прызнакаў псіхічнай хваробы ані іншых перашкод, якія б не дазвалялі прымаць удзел у судзе. Маўчанне — гэта прынятая абаронная пастава, выкліканая карнай сітуацыяй і рысамі ўласнай асабовасці — гучыць адказ лекарскай камісіі.

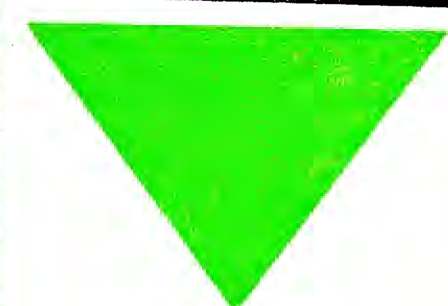
Злачынствы — гэта яму не навіна. Яшчэ калі вучыўся ў школе, у гадах 1969–1970 быў віноўнікам чатырох пакраж. Суд для непаўналетніх аддаў яго ў 1971 г. пад нагляд куратара. Але ў 1972 г. зноў пакража. Абакраў вучнёўскі кааператыў. Замкнулі ў папраўчым доме. — Грошы я меў. Дома матэрыяльнае становішча нядрэннае, але хацеў мець больш і таму краў, — выясняе.

Адчытваюць паказанні з допытаў. Гэтага цэлыя тамы.

Многія жыхары Відава запамяталі дзень 9.I.1971 г. Трэці дзень Каляд. У дамах урачысты настрой. Яшчэ святкуюць. Зімою цямнее хутка. Антаніна выйшла са школы разам з другімі. З Бельска да Відава, хаця яны і амаль спалучаныя, кавалак дарогі. Вядома: як дзеці гуляюць, усё цікавіць. Але Антаніна спяшалася. Не затрымоўвалася са сваімі школьнымі сябрамі. Бацькі нядаўна купілі тэлевізар. Малой — гэта цікава. Хацелася як найхутчэй быць дома. Але дамоў не прыйшла. Апошні

(Працяг на стар. 4)

ТОЛЬКІ АДНО ПЫТАННЕ

У пачатку бягучага года мы звярнуліся да начальнікаў гарадоў і гмінаў Беластоцкага ваяводства з пытаннем:

— Што вы лічыце за найважнейшае грамадска-гаспадарчае дасягненне ў гміне ў мінулым годзе?

Сёння адказваюць:

Мгр інж. ЯЎГЕН САВІЦКІ, начальнік горада і гміны ў Васількове:

— Будаўнічы поспех 50 спецыялістычных гаспадарак і 12 сялянскіх вытворчых калектываў. Усе яны закончылі пабудову інвентарскіх будынкаў (абораў, хлеўняў, куратнікаў і цяпліц) і пачалі весці ў шырокім маштабе жывёлагадоўлю. У мінулым годзе сялянскія вытворчыя калектывы і спецыялістычныя гаспадаркі прадалі дзяржаве сельскагаспадарчых прадуктаў на суму 34 млн. злотых, гэта значыць 56% агульнай вартасці ўсіх прададзеных сельскагаспадарчых прадуктаў у гміне.

Сярод вытворчых калектываў сем займаецца гадоўляй курэй, тры — гадоўляй свіней і па адным — гадоўляй авечак ды вырошчваннем агародніны і пячурыц. У групе спецыялістычных гаспадарак найбольш, **25 гаспадарак,** гадуе малочнае і ўбойнае быдла і дзесяць гаспадарак гадуе свіней.

Трыццаць пяць гаспадароў купіла больш трохсот гектараў з дзяржаўнага фонду зямлі.

У 1979 годзе ў Васількове пачалі будаваць асяродак здароўя і рэстаран на 120 месц. Разгарнулася аднасямейнае будаўніцтва. Дваццаць жыхароў Васількоўскай гміны закончылі пабудову дамоў. Для ўсіх ахвотных выдзелілі яшчэ 150 будаўнічых пляцовак.

У тым жа годзе ў мястэчку пабудавалі 1500 м водаправоднай сеткі. Ваду з крана атрымалі жыхары дамоў па вуліцы Крынічнай, Новай і А. Міцкевіча (пры пабудове водаправода жыхары працавалі ў грамадскім пачыне і быў гэта адзін з каштоўнейшых пачынаў). Цяпер ваду ў хаце мае 98% усіх жыхароў Васількова.

Інж. ЯН ТАПАЛЯНСКІ, начальнік Нараўскай гміны:

— Вялікае зацікаўленне сялян механізацыяй. Лік трактараў ва ўладанні індывідуальных гаспадароў амаль падвоіўся. На курсы трактарыстаў запісалася звыш 200 асоб. Наша найбольшае дасягненне — гэта актыўнасць сялян у працы на ўласнай гаспадарцы і грамадскіх пачынах. Усе разумеюць патрэбу працаваць як найлепш. Працаваць, але і аблягчаць працу пры дапамозе машын. Гэтак жа неабходна ў сельскай гаспадарцы. У гэтым заключаецца прагрэс. Аснова развіцця сельскагаспадарчай прадукцыі.

І яшчэ адно. Жыхары гміны Нараў ужо ў ліпені мінулага года паспяхова выканалі гадавы план зборкі грошай на Нацыянальны фонд аховы здароўя.

ЧЭСЛАЎ БЕТКАЛ, начальнік гміны ў Шудзялаве:

— Выкананне шматлікіх грамадскіх пачынаў на суму 2 млн. 310 тысяч злотых. Жыхары Пачапка і Маркавага Выгана пабудавалі 2,5-кіламетравы адрэзак жвіровай дарогі. Сяляне пабудавалі таксама 2-кіламетровы адрэзак дарогі са Слойкі ў Вярхлес.

Жыхары Шудзялава ў грамадскім пачыне пачалі пабудову стражацкай рамізы, у якой будзе адкрыты таксама гмінны асяродак культуры. Гэтая інвестыцыя акрэсліваецца сумай 5,6 млн. злотых.

Шудзялаўскі СКР (ён вядзе гаспадарку на 2,5 тыс. га) пачаў пабудову сваёй базы ў Слойцы. Будзе тут рамонтны цэх, склады, гаражы і адміністрацыйны будынак. У Шудзялаве СКР пабудуе жылы будынак для сваіх работнікаў.

Крынкаўскі ПГР у Шудзялаўскай гміне будуе аўчарню на 3200 месц і сушыльню збожжа. Закончэнне іх пабудовы прадбачваецца ў бягучым годзе. ПГР пабудуе ў Шудзялаве чатыры жылыя будынкі для сваіх работнікаў.

Падрыхтаваў **Янка Целушэцкі**

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ХРОНІКА

■ 17 лютага на аглядзе „Беларуская песня-80“ гайнаўскага раёна (адбыўся ў Дубінах) былі 74 удзельнікі з наступных мясцовасцей: Ляўкова, Міклашэва, Навасад, Дубін, Арэшкава, Вітава, Старакорніна, Новаберазова, Курашава, Нараўкі і з беларускага ліцэя ў Гайнаўцы. На фінальны агляд закласіфікаваліся: вакальныя групы з беларускага ліцэя, Арэшкава, Старакорніна і Курашава, два дуэты з Ляўкова, дуэт з Навасад і салістка з Старакорніна.

15 лютага адбыліся справаздачна-выбарныя сходы ў наступных мясцовасцях:

■ У Малых Тыневічах (гміна Нарва) актывіст ГП Анна Ляшкевіч расказала прысутным аб ролі і дзейнасці БГКТ. 24 асобы падпісалі членскія дэкларацыі. У новае праўленне гуртка выбраны: Ірына Галавачук — старшыня (яна паедзе на з'езд), Галіна Асташэўская — сакратар, Аліцыя Карпюк — скарбнік, Януш Свентахоўскі і Іван Хіліманюк — члены праўлення гуртка.

■ На справаздачна-выбарным сходзе ў Камені (гміна Чыжы) прысутныя выбралі новае праўленне гуртка з наступных асоб: Яўгенія Мароз — старшыня, Вера Данілюк — сакратар, Іван Андрасюк — скарбнік, Іван Тэлентэюк і Яўгенія Гаўрылюк — члены праўлення гуртка. Сход абслужыла інспектар ГП Яўгенія Полацкая.

■ Члены гуртка БГКТ у Курашаве ў новае праўленне выбралі: Мікалая Шведа — старшынёю, Аляксандра Янчука — намеснікам старшыні і дэлегатам з'езду, Святлану Бядрыцкую — сакратаром і Славаміра Кляпацкага — скарбнікам. Сход абслужыў член прэзідыума ГП Вінцук Склубоўскі.

■ У Койлах (гміна Чыжы) сход абслужыў старшыня ГП Мікалай Самоцік. Расказаў ён аб дзейнасці БГКТ. 20 асоб выказала жаданне быць членамі БГКТ. Склад новага праўлення: Сяргей Раманюк — старшыня, Люба Тарасюк — сакратар, Сяргей Бэбко — скарбнік. Дэлегатам на з'езд выбраны Мікалай Малашкевіч. **(мх)**

КАЛЯНДАР

80 гадоў назад

13.3.1900 нар. Ф. Жаліо-Кюры, французскі фізік, адзін з самых выдатных вучоных 20 ст. Адкрыў з'яву штучнай радыёактыўнасці.

30 гадоў назад

12.3.1950 пам. Г. Ман, нямецкі пісьменнік, аўтар трылогіі „Імперыя“.

* * * * * * * * * *

10 III 1910 г. „Наша ніва“ паведамляла:

Мінск. *У кнігарні Макоўскага паліцыя зрабіла рэвізію. Пачалася яна ад поўдня і скончылася ледзь а гадзіне шостай вечара. Паліцыянтаў і жандараў было душ 15. Шукалі кніжак польскіх і беларускіх.*

Брэст-Літоўск. *Віленская судзебная палата разбірала справу а шасці пачтовых чыноўніках за прыналежнасць іх да пачтова-тэлеграфнай забастоўкі ў 1905 годзе. Двух засудзілі на 4 месяцы ў крэпасць, іншых апраўдалі.*

Цацка і іх стваральнікі. (Філіялы аб'яднання ў Мінску, Гомелі, Магілёве). Фота Эдуарда Трыгубовіча.

КАРЭСПАНДЭНЦЫЯ З МІНСКА

ПРАДУКЦЫЯ СА ЗНАКАМ „МІР”

Кожны месяц гэтая фабрыка выпускае каля трох тысяч месяцаходаў...

„Мір“ — так называецца Беларускае вытворчае аб'яднанне па вырабу цацак. Прадукцыя „Міру“ — вельмі мірная. Аўтамабілі і трактары — у мініяцюры прадстаўляюць прамысловасць рэспублікі, мячыкі і кубікі, параходы і месяцаходы, малпачкі і мядзведзікі. Нядаўна беларускія майстры падперазалі свайго мядзведзіка алімпійскім паяском. Прыгожы іхні касалапы алімпіец: пушысты, дабрадушны, прывабны. І дастаўся яму ад яго „бацькоў“ тытул — ярлычок на ўпакоўцы — таксама надта ж падыходзячы яму: „Мір“.

Фабрыка выпускае 130 відаў лялек: Машы, Наташы, Алесі, Чырвоныя Шапачкі, Золушкі — каралеўны ў крыштальных чаравічках, гераіні любімых дзіцячых казак.

Дарэчы, лялькі Чырвоная Шапачка і Золушка, разам з кубікамі, аўтамашынамі і месяцаходамі прадстаўляюць беларускія цацкі за граніцай. У гэтым годзе закупілі нашыя цацкі гандлёвыя фірмы Польшчы, Чэхаславакіі, Італіі, Францыі. Сталымі пакупнікамі нашых цацак на працягу шэрагу год з'яўляецца Данія, Галандыя, Федэратыўная Рэспубліка Германія. Прадукцыя аб'яднання „Мір“ ідзе ў 17 краін. За апошнія сем год колькасць прададзеных за граніцу цацак павялічылася болей, чым у 11 разоў.

Больш за 400 відаў прадукцыі выпускае аб'яднанне, — кажа намеснік дырэктара Анатоль Бакуновіч. — Кожны год, дапасоўваючыся да змен густу ў маленькага пакупніка, асартымент цацак мяняецца прыблізна на 10 працэнтаў.

Змяняецца час, змяняецца свет малога чалавека, змяняецца, ускладняецца забаўка. Вазьміце хоць бы настольныя электратэхнічныя гульні — нярэдка тут ёсць над чым „паламаць галаву“ не толькі сыну, але і бацьку.

Але ў сваёй аснове савецкія забаўкі нязменныя: яны служаць міру і дабрацэ. Мы не выпускаем забаўкавых гільяцінаў, як гэта робяць у некаторых капіталістычных краінах. Мы выпускаем забаўкі, якія развіваюць творчыя здольнасці дзіцяці, абуджаюць у ім шляхетныя схільнасці — напрыклад, дзіцячыя музыкальныя інструменты, спартыўныя гульні. Або гульня для школьнікаў „Чарадзейны пламеньчык“: тут паняволі захочаш заглыбіцца ў энцыклапедыю! Затое да канца гульні ігракі аб'едуць увесь свет, даведаюцца і пра Калізей, і пра Палац культуры ў Варшаве, і пра сабор парыжскай Багамаці, і пра многія іншыя славутасці гарадоў свету.

Так, дзіцячыя гульні — карысныя, разумныя, вясёлыя — справа паважная. І нараджэнне забаўкі — працэс складаны. Замалёўка на паперы ўвасабляецца ў эксперыментальны ўзор, які абмяркоўваецца і зацвярджаецца саветам на фабрыцы, а потым — у міністэрстве лёгкай прамысловасці.

Але загляньма ў краму з цацкамі... Як хораша пасябравалі тут, на прылаўку, лялька-негрыцяня, італьянскі хлопчык-цыбулька Чыпаліна і наш мядзведзік-алімпіец!

Святлана Заяц

У кнігарні імпартных выданняў у Беластоку можна набыць наступныя кнігі на беларускай мове:

К і р э е н к а К., Выбраныя творы ў двух тамах, 1978, цана 78 зл.

У том І увайшлі лепшыя вершы пісьменніка, што былі напісаны ў 1940 — 1975 гадах. Гэта „палымяная, тэмпераментная паэзія“, — заўважае выдавецтва.

Том ІІ склалі паэмы, апавяданні розных год і аповесць „Сум і радасць дзеда Рэпкі“, у якіх пісьменнік паказаў сябе таксама здатным майстрам прозы.

Т к а ч о ў М., Дыханне агню, 1978, стар. 592, цана 48 зл.

Том прозы: раман „Згуртаванне“, апавяданні, нарысы пісьменніка з вялікім жыццёвым і творчым вопытам.

К а н д р у с е в і ч А., Кругі на Белай паляне, 1977, стар. 208, цана 7 зл. 20 гр.

Аповесць і апавяданні маладога здольнага празаіка. Цікавыя вобразы з жыцця цяперашняй Беларусі.

Г у л і ц к і М. Ф., Нарысы гісторыі беларускай лексікаграфіі (XIX — пачатак XX ст.), 1978, стар. 120, цана 19 зл.

Слоўнікі беларускай мовы, іх аналіз, постаці аўтараў гэтых прац — усё на аснове цікавейшых, часта цалкам дагэтуль невядомых архіўных матэрыялаў.

Кнігарня высылае кнігі за паштовым залічэннем. Запатрабаванні накіроўвайце па адрасу: „Dom Książki“ 15-089 Białystok, ul Kilińskiego 10.

(мг)

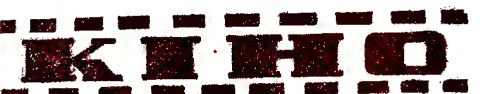
Фотарэпартаж „Па дарозе ў „Нараўку“ ● На адно толькі пытанне адказваюць начальнікі з Сідры і Белавежы ● Са сходу гуртка БГКТ у Беластоку ● Беларусіяна ● Хаўтурныя абрады ● Калі заблудзіў, вярніся ● Шчэрбіны ад жыцця ● Дзядзька Квас заглядае наперад ● Над уласнай магілай ● Весткі з Беластока, Бельска, Дубровы, Гайнаўкі, Скупава, Стараберазова ● Чаму Кастусь на боксе заўсёды ў апошніх радах сядзіць ● Песня „В землянке“.

Niedziela 9 III — 7.10 TTR i RTSS — Fiz. kl. II. 7.40 Now. w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada. 8.55 Program dnia. 9.00 Teleranek TDC oraz „Gazda z Diabelnej". 10.20 Antena. 10.45 Czas odnaleziony — film dok. jap. 11.45 Dziennik. 12.00 Rolnicze rozmowy. 12.35 Z kamerą wśród zwierząt. 13.05 Koncert życzeń. 13.50 Nepalskie ścieżki cz. II. 14.10 Los. Dużego Lotka. 14.50 Przybysz z kosmosu — film. fab. jap. 16.15 Sportowa niedziela. 17.15 Tele-echo. 18.15 Decydujący front — Wyzwolenie Polski — radz. film dok. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 W Słońcu i w deszczu — odc. VI. 21.15 Premiera filmowa Studia Gama. 21.35 Wiadomości sportowe. 21.50 Spotkanie z gwiazdą — Guy Burt.
Poniedziałek 10 III — 12.45 TTR i RTSS — J. pol. sem. IV. 13.25 Fiz. sem. IV. 15.25 Program dnia. 15.30 NURT — Naucz. począt. kl. III. 16.00 Obiektyw. 16.20 Dziennik. 16.30 Zwierzyniec. 16.50 Studio Młodych. 17.05 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 17.30 Uwodziciel — węg. film fab. 19.00 Echa stadionów. 19.15 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr TV — William Saroyan — Jest tam kto? 21.05 Świat i Polska. 21.50 Muzyka na zamku. 22.20 Stanisława Opałki bilans prywatny — rep. film. 22.40 Dziennik.
Wtorek 11 III — 6.00 TTR i RTSS — J. pol. sem. IV. 6.30 Fiz. sem. IV. 11.05 Dla szkół — J. pol. kl. V. 12.00 Pr. dla najmłod. kl. I—III. 12.55 Pr. dla szkół śred. — Rodzina współcz. 13.25 RTSS i TTR — Mat. sem. II. 14.00 Chem. sem. II. 15.25 Program dnia. 15.30 Klub Seniora. 16.00 Obiektyw. 16.20 Dziennik. 16.30 Studio Młodych. 17.00 10 minut — teletur. 17.10 Szuflada — Dyr. Stanisław Rakowicz — film dok. 17.30 Sonda. 18.00 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 18.25 Królik Bugs przedstawia — ameryk. film anim. 18.50 Radzimy rolnikom. 19.00 Koncert. 19.15 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Szpital miejski — odc. I pt. „Pacjentka" — film TV ang. 21.05 Merkury z paszportem. 21.40 Camerata. 22.05 30 minut z architekturą. 22.40 Dziennik.
Środa 12 III — 6.00 TTR i RTSS — Mat. sem. II. 6.30 Chem. sem. II. 11.05 Dla szkół — Fiz. kl. VIII. 12.00 Chem. kl. VII. 12.45 TTR i RTSS — Mat. sem. IV. 13.25 Mech. rol. sem. IV. 14.30 W drodze do nowego. 15.25 Program dnia. 15.30 NURT — Mat. kl. V. 16.00 Obiektyw. 16.20 Dziennik. 16.30 Dla dzieci — Kameleon. 16.55 Studio Młodych. 17.10 Dom i my. 17.25 Los. Małego Lotka. 17.35 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 18.00 Skojarzenia — widowisko publ. 18.30 Klinika zdrowego człowieka. 19.00 W kinematografie. 19.15 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Osiem i pół — wł. film fab. 21.50 Mistrzostwa świata w jeździe figurowej na łyżwach. 22.30 Forum korespondentów. 22.55 Dziennik.
Czwartek 13 III — 6.00 i RTSS — Mat. sem. IV. 6.30 Mech. rol. sem. IV. 11.05 Dla szkół — J. pol. kl. VII. 12.00 Nauka o człk. kl. VIII. 12.55 J. pol. kl. III—IV lic. 13.25 TTR — Hod. zwierz. sem. II. 14.00 Uprawa rośl. sem. II. 15.25 Program dnia. 15.30 Decyzje piętnastolatków. 16.00 Obiektyw. 16.20 Dziennik. 16.30 Czwartek TDC. 17.30 Studio Młodych. 17.45 Skarbiec. 18.10 Reportaż wojskowy. 18.35 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 19.05 Radzimy rolnikom. 19.15 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Aniołki Charliego — ameryk. film tel. 21.00 Pegaz. 21.45 Mistrzostwa świata w jeździe figurowej na łyżwach. 22.35 Dziennik.
Piątek 14 III — 6.00 TTR — Hod. zwierz. sem. II. 6.30 Upr. rośl. sem. II. 11.05 Dla szkół — Praca — technika kl. I. 12.00 Geogr. kl. VII. 12.55 Geogr. kl. V. 13.25 TTR — Hod. zwierz. sem. IV. 13.55 Upr. rośl. sem. IV. 15.10 Red. Szkol. Zap. 15.25 Program dnia. 15.30 NURT — Psycholog. 16.00 Obiektyw. 16.20 Dziennik. 16.30 Kółko graniaste. 16.55 Studio Młodych. 17.10 Test. 17.25 Magazyn motor. 17.55 Dzień dobry, w kręgu rodziny. 18.25 Czterdziestolatek — odc. VII. 19.15 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Sutjeska — film fab. jug. 22.20 Koncert WOSPRiTP. 23.10 Dziennik.
Sobota 15 III — 6.00 TTR — Hod. zwierz. sem. IV. 6.30 Upr. rośl. sem. IV. 11.05 Pr. dla najmłod. kl. IV. 12.00 Wych. plast. kl. VII—VIII. 12.45 TTR i RTSS. — J. pol. sem. II. 13.25 Biolog. sem. II. 14.30 Program dnia. 14.35 Radzimy rolnikom. 14.45 Obiektyw. 15.05 Dziennik. 15.15 Jeden z wielu — film dok. 15.30 Orbita. 16.00 Studio Młodych. 16.15 Gwiazdozbiór „Belmondo". 17.00 Brunetka i inne — pr. estrad. 17.50 Liga piłki nożnej. 19.15 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.10 Klan Sycylijczyków — film fab. franc. 22.10 Mistrzostwa świata w jeździe figurowej na lodzie. 23.00 Neoton Pamilia. (js)

Piątek 7 III — 7.40 Film fab. 14.55 Trans. z Teatru Wielkiego. Akademia, koncert. 21.30 Międzynar. konkurs tańców balowych.
Sobota 8 III — 13.05 Film fab. 14.10 W świecie zwierz. 15.10 Koncert. 16.45 Koncert życzeń. 17.45 Teatr miniatur. 19.35 Wieczór świąteczny w Ostankino.
Niedziela 9 III — 7.05 Koncert. 12.00 Film fab. 14.00 Klub podróży. 16.00 Panorama międzynar. 16.45 Koncert życzeń. 17.30 Sport. 19.35 Pr. estrad.

Białowieża Bufalo Bill i Indianie — USA 11—12. Śmierć człowieka skorumpowanego — fr. 13—14. Zerwane cumy — pol. 15—16.
Bielsk Podl. Młody Frankenstein — USA 10—12. Cóżeś ty za pani — pol. 13—14. Gang Olsena na szlaku — duń. 15—16.
Czeremcha Długi weekend — hiszp. 11—12. Nokaut — jug. 15—16.
Czyże Rozdroża — rum. Test pilota Pirxa — pol. 12—16.
Gródek Aktorzy prowincjonalni — pol. Okno na cały świat — pol. 15—16.
Hajnówka Konwój — USA 10—12. Powodzenia stary — fr. 13—14.
Michałowo Szczęki II — USA 11—12. Kuzynka Angelica — hiszp. 13—14. Wrzos — pol. 15—16.
Mielnik Joseph Andrews — ang. 12. Kombinator — NRD 15—16.
Milejczyce Mandingo — wł. Pełnia — pol. 12—16.
Narew Ifigenia — grec. Pięć wieczorów — radz. 12—16.
Narewka Agnieszka idzie na śmierć — wł. Miecz — węg. 12—16.
Nurzec Mocne uderzenie — pol. 11—12. Bez wyjścia — szwedz. 13—14.
Orla Jabberwocky — ang. Prorok, złoto i siedmiogrodzianie — rum. 12—16.
Rajsk Gdziekolwiek jesteś, panie prezydencie — pol. Jenny i Tobby wśród dzikich zwierząt — USA 12—16.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE"
Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca:
RSW „Prasa-Książka-Ruch", Przedsiębiorstwo Wydawniczo-Kolportażowe w Białymstoku. Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch" oraz urzędy pocztowe i doręczyciele. Cena prenumeraty rocznej 52 zł. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę, która jest o 50% droższa od prenumeraty krajowej, przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch", Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie nr 1153-201045-139-11.

B.Z.Graf. Zam. 368 Nakład 7.900 I-2

© PDF: Kamunikat.org 2020

© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Беларуская літаратура

Аляксандр Баршчэўскі

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯКУБ КОЛАС — ЧАСТКА LXIII

„Казкі жыцця“ Коласа злучаюць у адну цэласць рэчаіснасць з фантазіяй, чалавека з прыродай, грамадскія падзеі з перажываннем адзінкі, гістарычную заканамернасць з выпадковасцю. „Казкі жыцця“ — гэта форма размовы пісьменніка са светам і самім сабою. У гэтых творах выявілася мара пісьменніка аб паляпшэнні свету, які здаваўся Коласу творам прыгожым і захапляючым, хаця і недасканалым у сваёй істоце. З веры ў магчымасць удасканалення свету вынікаў пастулатыўны характар „Казак жыцця“. Дыдактычны элемент у алегарычнай прозе Коласа выступае вельмі часта, аднак амаль ніколі не праяўляецца ў голай агітацыйнай форме. Маралізатарства Коласа заўсёды характарызуецца далікатнасцю, пазбаўлена яно шумных заклікаў, дэкларатыўнасці, слязлівых прэтэнзій.

Коласаўскі дыдактызм праяўляецца найчасцей у падтэкстах, а таксама ў фінальных пытаннях і канклюзіях, якія прымушаюць чытача да пошукаў самастойных адказаў.

Прырода ў „Казках жыцця“. Функцыя прыроды ў „Казках жыцця“ зусім іншая, чым функцыя прыроды ў таксама рамантычным творы — „Сымон-музыка“. У алегарычных навелах прырода з'яўляецца толькі сродкам выяўлення пэўных ідэй, постацей, характараў, а не канчатковай мэтай. У паэме „Сымон-музыка“, як вядома, прырода найчасцей з'яўляецца прадметам культу, захаплення і толькі зрэдку выкарыстоўваецца пісьменнікам як аб'ект, сімвалізуючы чалавечую істоту.

Пантэістычныя адносіны аўтара да прыроды праявіліся ў вершаваным уступе да „Казак жыцця“:

Не ў адной толькі нашай душы
Зерне ёсць хараства —
Аб ім казку складае ў цішы
Колас, ніва, трава.

Не ў адным толькі сэрцы людзей
Іскра праўды гарыць —
Аб ёй песню пяе салавей,
У ёй рэчка журчыць.

У той песні шырокай, як свет,
Чутны ветры і гром;
Дык прымі ж ты прывет —
Свет бязмежны — мой дом.

У гэтым вершы выявілася праграмная ідэя сяброўскага сужыцця прыроды і чалавека. Ідэя чалавека, які не імкнецца да падпарадкавання прыроды сваім эгаістычным інтарэсам. Пісьменнік выступіў тут з тэзісам аб тым, што прырода і чалавек гэта раўнапраўныя і раўнавартасныя партнёры.

Так сказана ў прыведзеным вершы, але ў тэкстах алегарычных апавяданняў маем дачыненне з іншай інтэрпрэтацыяй прыроды. У ім прырода гэта не партнёр, але прадлог, гэта свайго роду матэрыял, сродак, пры дапамозе якога пісьменнік паказвае чалавечыя характары, міжчалавечыя, міжкласавыя і міжнародныя ці нацыянальныя адносіны.

КРУЦЯЦЬ!

Гутараць першакласнікі:

— Ведаеш, Пецька, хадзіць у школу добрая справа, — гаворыць Алік.

— Толькі мала нас вучаць, — адказвае Пецька. — Ужо столькі месяцаў у гэтай школе, а чаго нас навучылі? Трошачкі лічыць і некалькі літар. А столькі ўсяго цікавага навокал. Самі ж усяго зразумець аднак не зможам. Хоць бы ўчора вечарам. Бабуля гаворыць: Сямёнава Манька сына мае. Пэўна, не ведала, што я ў хаце. А мне, Пецька, цікава. Пытаю:

— Бабулька дарагая, адкуль яна гэтага сына ўзяла, скажы?

Бабуля глянула на ўсіх і тлумачыць:

— Сынка ёй бусел прынёс.

— Нешта ты, бабулька, круціш! — кажу ёй. — Дзе цяпер бусла ўзяць? Зіма ж на дварэ, буслы даўно адляцелі.

Тут умяшалася мама:

— Я табе, Алічак, растлумачу. Бабуля

(Працяг на стар. 4)

Калядніkі

Звычай стары, як народная памяць. Рыхтаваліся да яго ад позняй восені, калі толькі пачынаўся пост, развучвалі песні, прывітанні і віншаванні, а найлепшыя вясковыя майстры рыхтавалі **„звязду“** — адмысловую, каляровую, са свечкай унутры, бляск якой прыдаваў мігатлівасці папяровым кветкам. Цяпер небяспечную свечку падмяніла электралямпачка з батарэйкай.

Бегалі ад акна да акна, ад дзвярэй да дзвярэй.

Каляда, каляда...
Тут е дзеўка малада.
Гожа, чыста, як вада,
Каляда, каляда...

Спеў пераплятаўся смехам і піскам, сур'ёзным песням аб цудоўнай Навіне, што здарылася ў Віфліеме, спадарожнічалі песні звычайныя, жартаўлівыя, на штодзённыя бытавыя тэмы, трапна падабраныя з жыцця канкрэтнага селяніна.

Найпрыгажэйшую звязду прывезлі жыхары Трасцянкі.

Добры дзень вам, гаспадар,
Гэтай хаты ўладар!
З Богам хочам прывітаці
І калядку заспяваці.
Калі ласка, пачынаем,
Калі крыўда, уцякаем...

Кожная вёска мела свой рэпертуар і сваіх спевакоў. Толькі найбольш агульнавядомыя песні, такія, для прыкладу, як *„Ноч свята, ноч ціха...“* або *„А ў Віфліеме, а ў Віфліеме...“* спяваліся аднолькава па ўсёй славяншчыне, як у праваслаўных, так і ў католікаў.

Начальнік гміны ў Нарве Ян Тапалянскі ўручае ўзнагароду аднаму з удзельнікаў гэтай цікавай сустрэчы.

Традыцыя пратрывала і да нашых дзён, хаця ужо толькі ў некаторых вёсках сустрэць можна калядніkаў. Моладзь занята навукай, дзяўчаты і жанчыны не збіраюцца ужо на пакудзелле, а старэйшыя не маюць часу, каб рыхтавацца да каляндавання. А шкада, бо можа загінуць штосьці цудоўнае, што радавала б чалавека.

Тым болей з удзячнасцю трэба вітаць задуму Гайнаўскага дома культуры, які супольна з Гмінным цэнтрам культуры ў Нарве наладжвалі своеасаблівы агляд калядных песень і абрадаў. Агляд адбыўся 20 студзеня, значыць на другі дзень Вадохрышча. Святліца Нараўскага ГОКа запоўнілася сялянамі з самой **Нарвы, з Трасцянкі, Васькоў, Ласінкі, Янава, Тыневіч і Макаўкі.** Сабраліся старыя і малыя, бабулькі і школьнікі. Размясціліся за супольным сталом, каб пакаштаваць традыцыйныя калядныя стравы, якія, дарэчы, яны самі з сабой прывезлі.

За ганаровым сталом заняла месца высокая камісія, са старшынёю Галоўнага праўлення БГКТ **Мікалаем Самоцікам.** Беларускае таварыства падрыхтавала на ўзнагароды грамафонныя пласцінкі з народнымі беларускімі песнямі ў выкананні **Міхася Забэйды-Суміцкага** і даведнікі на польскай мове пра нашу беларускую арганізацыю.

Варта пашырыць каштоўнае мерапрыемства і падобны **агляд наладжваць кожны год.** У гэтым аглядзе маглі б узяць удзел народныя спевакі з усяго Беластоцкага ваяводства. Толькі каб ўзнагароды не былі сімвалічныя, як тыя, што ў Нарве! Начальнік Нараўскай гміны **Ян Тапалянскі** гаварыў мне, што не мелі яны грошай на ўзнагароды. Веру яму, але ведаю таксама, што калі ўлады захочуць пашукаць, дык гэтых некалькі тысяч злотых напэўна знойдзецца.

Удзельнікі каляндавання прывезлі з сабой традыцыйныя звёзды. Узорыстыя, шматкаляровыя, адмыслова абклееныя паперай, абвешаныя фрэндзлямі, з іконамі ў сярэдзіне і без ікон, падвойныя і аднаярусныя. Проста аж сэрца баліць на думку, што гэтыя шэдэўры народнага мастацтва сяляне закінуць некуды ў каморы, або на гары сваёй хаты і будуць яны там стаяць, аж да наступных каляд, калі раней мышы да іх не дабяруцца. Іх месца ў музеі.

Камісія з дапамогай публікі прызнала, што найпрыгажэйшую звязду прывезлі жыхары Трасцянкі, сярод якіх голасам і адвагай вылучалася таленавітая спявачка **Анна Стахвіюк.** Трасцянскія жанчыны разам з жыхарамі Нарвы заваявалі першае месца таксама па спевах. Другім месцам падзяліліся прадстаўнікі Янова, Ласінкі і Тыневіч. Аглядам кіраваў дырэктар Гайнаўскага дома культуры, а ў арганізацыі яму шчыра дапамагала **Ніна Якубоўская** — кіраўнік гміннага цэнтра ў Нарве.

Падобныя агляды калісьці ўжо наладжваў Ваяводскі дом культуры і жыхары Ласінкі, для прыкладу, заваявалі аднойчы там першае месца. Было гэта аднак даўнавата. Дзякуем тады дзячам культуры з Нарвы і Гайнаўкі, што прыпомнілі нам гэтае каштоўнае мерапрыемства.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

Апавядае Анна Стахвіюк з Трасцянкі.

Дэкада вясковай культуры — адзін з відаў узаемасупрацоўніцтва горада і вёскі. Абмен дасягненняў у працы ды творчасці, супольныя сустрэчы, размовы набліжаюць і родняць культуру двух асяроддзяў. Рабочы знаёміцца з жыццём вёскі, селянін — з гарадскім бытам. Наладжваецца дружба паміж прамысловым прадпрыемствам і сельскай гаспадаркай.

І тры гады таму назад гэтакая дружба нарадзілася паміж Мілейчыцкай гмінай і беластоцкай „Пасмантай“. Першая ўступная сустрэча адбылася ў гміне. У 1977 годзе прадстаўнікі Прадпрыемства галуннай і пазументнай вытворчасці „Пасманта“ ў Беластоку наведалі Мілейчыцы. Пасля размоў, якія леглі ў аснову пазнейшага супрацоўніцтва, прыехаўшыя запрасілі іх да сябе. Доўга і дакладна рыхтавалася гміна да гэтага першага гасціннага візіта. Хацелі яны, каб як мага найбольш поўна і вобразна паказаць традыцыю і культуру сваёй ваколіцы. І ў святліцы вышэй адзначанага прадпрыемства ўладзілі яны выставу

ТРЫ ГАДЫ СУПРАЦОЎНІЦТВА

народнага ткацтва, вышыўкі, гафту, пісанак на яйках. На працягу двух тыдняў працаўнікі „Пасманты“ маглі глядзець плады рук народных умельцаў. А ў сакавіку таго ж года самадзейнікі з Рагачоў прыехалі з пастаноўкай п'есы Янкі Купалы „Паўлінка“. Перадавыя гаспадары, якія прымалі ўдзел у гэтай сустрэчы, змаглі пазнаёміцца з прадукцыйным працэсам прадпрыемства.

У сваю чаргу лепшыя працаўнікі „Пасманты“ наведалі гміну ў Мілейчыцах. Прынялі яны ўдзел у святкаванні Дня Перамогі. Пазнаёміліся з працай ды дасягненнямі гміны і прапанавалі сваю дапамогу пры зборцы ўраджаю.

У 1978 годзе, па запрашэнню, Мілейчыцы ізноў арганізавалі выстаўку народнага мастацтва, а таксама далі канцэрт, у якім выступілі капелы і вясковыя спевакі. А ў сябе наладзілі кулік. Паказалі гасцям сваю гміну, перадавыя гаспадаркі, а таксама сучасную тучарню, на 800 штук свіней, у Мядзвежыках.

У бягучым годзе гэтакая сустрэча адбылася 9 лютага ў Беластоку. На гэты раз прыехаўшыя пазнаёміліся з працай і вытворчасцю прадпрыемства „Біруна“ і паглядзелі горад. У госці ў Мілейчыцы запрасілі на Дзень Перамогі. Прымуць яны ўдзел ва ўручэнні сцяга мясцовай пажарнай камандзе, у функцыю якога і дырэкцыя прадпрыемства абяцала ўнесці свой уклад.

— Што даюць гэтакія сустрэчы? — звяртаемся да начальніка гміны Мікалая Бартнічука.

— Многае. Несумненна, многае. Перш за ўсё — гэта набліжэнне селяніна да рабочага, пазнаванне розных праблем, дзвюх розных прац, — адказвае.

У 1979/1980 г. „Пасманта“ прыняла актыўны ўдзел у грамадска-палітычным абучэнні жанчын. Падбірала адпаведных лектараў. А зараз вырашылі яны наладзіць для ўдзельнікаў абучэння экскурсію. Даюць свой аўтобус.

Супрацоўніцтва паміж Мілейчыцкай гмінай і „Пасмантай“ разлічана і на далейшыя гады. Падрыхтавана ўжо дэкларацыя прадаўжэння гэтакай дружбы. Як і дагэтуль, будзе яна заключацца ў ідэйна-палітычнай ды асветна-культурнай дзейнасці, грамадскіх пачынах, супольных адпачынках, узаемадапамозе ды святкаваннях традыцыйных свят, такіх як Дзень тэкстыльшчыка — у Беластоку і Дзень Перамогі — у Мілейчыцах.

М. Шаховіч.

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Якія мы людзі

ДАБРАНЫЯ

Вось вёска... Ат, няважна, як яна называецца. Вёска прыгожая і багатая.

Вядома, першаю асобай у вёсцы з'яўляецца солтыс. Ён павінен быць скромным і чалавечым. Ніхто не вымагае, каб солтысава хата стаяла на „чаку" ды толькі чакала прыезду гасцей, бо солтыс таксама селянін. Але, калі солтысава хата выглядае, як бярлога, гэта ўжо брыдка. Але як можа быць інакш, калі солтыс з жонкаю не цверазеюць. Чорт з імі, кажуць людзі, няхай сабе п'юць, але ці ён мусіць быць солтысам — кампраміткуе ж вёску...

А калі рыба смярдзіць ад галавы, то і рэшта не да спажытку. Але сабе свой смурод не перашкаджае. Прынамсі да часу. Пажарная раміза і яе каманда служаць для аховы вёскі перад пажарам. Але ці вёска можа спакойна спаць, калі чалавек, адказны за яе ахову, безупынна п'е?!. Дайшло да таго, што жонка хацела пакінуць прымаць яйкі, бо працавала толькі на дадатковую выпіўку мужа. Цяпер ГС грошы аддае толькі ёй, то хоць мае за што дзяцей гадаваць.

Вядома, што пажарная каманда мусіць мець чым ехаць на пажар. Маюць тады самаход. Ну дык ёсць і шафёр. Але гэты чалавек больш трымаецца клубовай (не, не гарэлкі „клубовай", а жанчыны, якая кіруе клубам і выпіўкай). Пры тым абое такія нецярплівыя, што не могуць дачакацца, пакуль людзі пазасынаюць. Нават дзеці ўбачылі, як шафёр з клубоваю пайшлі пад дашок і яна знімала майткі. Яны на сваю патрэбу прыстасавалі святліцу, рамізу і г.д.

У склепе прадае чалавек хворы, да якога людзі не хочуць ісці за пакупкай хлеба, бо брыдзяцца. Лепш едуць у горад, ці ў іншую вёску. Чаму нельга сітуацыі пераманіць? Хворы чалавек — гэта няшчасце, але ж вёска на тым цярпець не павінна.

Я падала прыклад нявернай жонкі і мужа. Гэта іх асабістая справа. Але ж яна ўжо перастала быць інтымным сакрэтам, значыць, сталася справай грамадскай. Мучыцца муж клубовай, бо шкадуе дзяцей. Мучыцца жонка шафёра, бо шкадуе дзяцей. Ці не сорам людзям?

Вось якія мы людзі, сябра Петручук. Гэта адказ на вашу прапанову дыскусіі.

Чытачка

(Працяг са стар. 3)

КРУЦЯЦЬ!

забылася. Буслы дзяцей даўней насілі, цяпер не. Іх цяпер купляюць у бальніцы. Вось і Манька купіла сабе сынка. Цяпер ведаеш?

— Ну, ведаю, мама.

— А як тут ведаць? Не разумею я старых. Нешта яны круцяць.

— Паслухай, Алік, — перабіў сябру Пецька. — Было гэта яшчэ восенню. Іду з бацькам з поля. А месяц так прыгожа свеціць, як удзень. Пытаю я:

— Татку, як гэта так, былі мы на полі, месяц быў насупраць нас, прыйшлі на панадворак, ізноў ён насупраць. Як бы ён за намі хадзіў.

— Не, сынку, — гаворыць бацька. — Месяц на месцы, толькі зямля круціцца.

— Як яна круціцца? Дык мы закруціліся б і пападалі.

— Што ты ведаеш, ты яшчэ замалы! Даведаешся, як пастарэеш.

— І дудкі растлумачыў. Так што пойдзем спаць, хутчэй падрасцем. Тады і даведаемся. А то старыя круцяць, ой круцяць. І думаюць, што мы ім верым.

Г. Мароз

Ці ведаеце, што...

...у Міхалоўскай гміне ў 1978 годзе усе мясцовыя вытворчыя прадпрыемствы паспяхова выканалі свае гадавыя планы (вартасць прададзеных вырабаў — 264,5 млн. злотых). У 1979 годзе паспяхова рэалізавалі свае планы прадпрыемствы: вырабу сукна, тарфяной прадукцыі, вопратказе і гмінная спулдзельня.

...у Міхалоўскай гміне ў пачатковых школах навучаецца 1207 дзяцей. 503 з іх даяздждае ў школу. У прафесіянальных школах у Міхалове вучыцца 384 асобы. **(яц)**

(Працяг са стар. 1)

ПА АГІДНЫХ СЛЯДАХ

раз яе бачылі 9.I.1971 г. недзе ў пяць гадзін вечара. Час ішоў, а пра дзяўчынку нічога не чуваць, прапала. На ногі пастаўлена была ўся міліцыя, войска, школы. Некалькі разоў прачэсвалі ўсе навакольныя лясы, хадзілі па палях. Нідзе ніякага следу. Думалі, што можа вясною, як зыдзе снег, знойдзецца нейкі след. Нічога. Ішлі ўжо не месяцы, а гады. Выяснілася 10.I.1978 г. Калі даказалі яму іншыя злачынствы, прызнаўся і да гэтага. Пачаў выясняць. Антаніна вярталася са школы. Яны ж былі знаёмыя. Калі праходзіла яна ля яго панадворка, заахвоціў яе пайсці за абарог паглядзець зайца, якога злавіў. Дзіця, нічога не падазраючы, праз чыстую цікавасць пайшло паглядзець. Яму ж таксама было ўсяго толькі няпоўных пятнаццаць гадоў. Пайшла і больш яе ніхто не бачыў. Пачалі тузацца — і задушыў. На наступны дзень выкапаў нажом у зямлі яму і там жа ў абарозе закапаў. 6.V.1978 г. пасля сямі з паловай гадоў адкапалі там людскія косці, тарнітар. Экспертыза ўстанавіла, што гэта рэшткі з дзіцяці. Пазналі таксама рэшткі вопраткі. Сёння Антаніне пайшоў бы васемнаццаты год.

— Яшчэ і сваякі мы з імі далёкія, — гаворыць бацька Антаніны. — Дзе ў яго сумленне?.. Капалі бульбу. Ну, вядома, памагалі адзін другому, так як на вёсцы. І ён жа, як бы нічога, падыходзіў, смяяўся, адносіў кашы з бульбай. Няўжо яго нічога не мучыла...

Прайшло шэсць з палавінай гадоў. 26 жніўня 1976 года ў ваколіцах Сямяціч загінула чатырнаццацігадовая Тарэса А., жыхарка адной з тамашніх вёсак. Анатоль Фірсовіч, працаўнік БППБ, быў накіраваны ў той час у камандзіроўку ў Сямяцічы. Жыў у гатэлі непадалёку ад вакзала ПКС.

— Пасля абеда ў бары „Космас", — напісана ў пратаколе, — вярнуўся я ў гатэль. У чатыры гадзіны вечара выйшаў я з гатэля і адчуў неабходнасць задаволіць сексуальную патрэбу абы з якой жанчынай...

Ходзячы гэтак, апынуўся ён у ляску, які падыходзіў аж да самай дарогі, што з Сямяціч у Славічын. Была недзе пятая пасля поўдня. Дажджу не было. У пэўным моманце заўважыў, што ў горад ідзе нейкая дзяўчына. Пайшоў за ёй. Пераканаўшыся, што нікога вакол няма, дагнаў і запрапанаваў вядомае. Калі адмовіла, схапіў за шыю і сілаю зацягнуў у лес ды паваліў. Каб не крычала, сцягнуў блузку і моцна завязаў на шыі.

— Думаў я толькі пра гвалт. Але ў пэўным моманце заўважыў, што яна не варушыцца. Спалохаўся, — дае на далейшыя выясненні.

Праз дваццаць хвілін вярнуўся, каб схаваць цела. Шукаючы адпаведнае месца, апынуўся на ўскраіне лесу. Там было многа ямак. Зацягнуў туды цела і разам з ім паўкідаў рэчы ды вопратку, а

М. Шаховіч

З народных гаворак

выгун (выгоны мн.) — дарога, якой сяляне выганяюць у поле жывёлу. Каровы самі зналі дарогу, звярнулі з выгона і пушлі пуд клуню. Дошчыэ так розмылі выгун, што добыток просто топіцца. Нашэ пасовое зараз за выгоном.

набуой — занесеная снегам дарога, якую цвёрда і няроўна ўбілі коламі або санкамі. Сіэтого набою нэ счыстят вжэ аж до вэсны. Трэба хоч вырувняті якось сёй набуой. Набоём вэльмі кепсько йехаті.

прогуон (прогоны мн.) — спецыяльна пракапаны на полі сцёк для веснавой вады. Сёголіта воды мало было, ніодного прогона нэ робів. О, там шчэ одін прогуон прокопай. Ну і воды было, прогуон на прогоні трэба было робіті.

просіэка (просіэкі мн.) — вузенькая лінія, прасечаная ў лесе. Попав дэсь у такі ліэс, што ні просіэкі нэма. Я на-шов просіэку аж до самоі могілы. Ішов просіэкою і вышов аж коло самоі вёскі.

румянка (румянкі мн.) — роўная, без пад'ёмаў і спускаў, дарога. Ты бач, што з такоі файноі румянкі зробілі. Робілі румянку, а наробілі выбоюв. Румянкою аж йехаті хочэцця.

стіэнка — (стіэнкі мн.) — палявая дарожка, якая служыць праездам на поле або да дарогі. Туолькі гледі стіэнкі нэ заоры. І бач, як добрэ, што стіэнку покінулі. Чыясь фуора стіэнкою пойехала.

шлуоп (шлопы мн.) — няроўнасці на зімовай дарозе. От сёголіта добра санная, ні одного шлопа. Трэба будэ той шлуоп якось зарувняті. На такіх шлопах і куонь ногі поломіт.

Гайнаўка (Горнае)

Гайнаўка. *Фота Я. Целушэцкага.*

ГАЙНАЎСКАЯ ДЭМАГРАФІЯ

Як паведаміў нам сакратар гміннага ўпраўлення ў Гайнаўцы Сяргей Койла, у Гайнаўскай гміне лік насельніцтва пастаянна змяняецца. Калі ў 1976 годзе тут пражывала 6201 асоба, дык у 1978 годзе 5909 чалавек (у тым ліку 2351 жанчына). Паводле кароткатэрміновых прагнозаў, у канцы бягучага года насельніцтва Гайнаўскай гміны будзе складацца з 5800 асоб.

Зараз у Гайнаўскай гміне 45 вёсак. Але яны вылюдняюцца. Многія пераходзяць на сталае жыхарства ў Гайнаўку або Бельск Падляшскі. У гэтых гарадах якраз найхутчэй расце лік жыхароў. **(яц)**

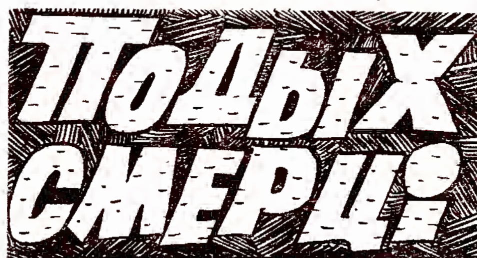
Разведка гаспадарнасці

КАЛІ АДРАМАНТУЮЦЬ

На спулдзельчым жыллёвым пасёлку „Прывакзальны" ў Беластоку ў жылых пяціпавярховых будынках № 4а і 6а ў мінулую зіму лопнулі ад марозу батарэі цэнтральнага ацяплення ля ўваходу на лесвіцы. Мінуў цэлы год, зноў зіма, а спамянутыя батарэі не грэюць, іх неабходна адрамантаваць. Гэта абавязак адміністрацыі пасёлка на вул. Грунвальдская 40. Жыхары спамянутых блокаў не толькі заявілі ёй аб аварыі (там нават у сшытак запісалі), але і пастаянна напамінаюць. Вядома, калі холадна на лесвіцы, дык і ў жылых кватэрах не цёпла. Апрача таго, ля ўваходу на лесвіцу сцены і столь у чорнашэрых плямах. Гэта ад фантана брудной вады, якая палілася па калідоры з лопнуўшых батарэяў. Дагэтуль ніхто іх так і не ліквідаваў. Дакуль жа будзе такі балаган?! Жыхарам спамянутых блокаў цярплівасці не хапае. Не чакаць жа яшчэ і яшчэ, калі няма на каго спадзявацца. Можа дырэктар Ваяводскай жыллёвай спулдзельні дапаможа ліквідаваць аварыю?

Іван Непаседа

БУГ У АГНІ

ПОДЫХ СМЕРЦІ

Цягнула дзядзьку Аляксандра Панасюка ў родную вёску, як начнога матылька ў агонь. Бачыў, што гітлераўцы паляць дамы і б'юць усё жывое, але не мог паўстрымацца. Блукаўся па карчах надбужнай даліны і безупынку азіраўся ў той бок, дзе засталася яго бацькоўская хата, дзе нарадзіліся і яго дзеці: трохгадовая Маня і паўтарагадовая Валя, пра лёс якіх ён тады яшчэ нічога не ведаў, бо не сустрэў іх на Бузе...

Слухаю я яго, слухаю і пачынаю ўжо сумнявацца, ці дзядзька Аляксандр кажа праўду, бо цяжка паверыць ва ўсё тое, што чую, але яшчэ цяжэй уявіць сабе, каб хто-колеч змог прыдумаць такую складаную гісторыю аб чалавечым лёсе, аб яго пераможным змаганні са смерцю.

— Чаго ж вы лезлі ў тое вогненнае пекла, у якое тады гітлераўцы ператварылі вашу вёску?! — не стрымаў я ўрэшце сваіх назойлівых думак.

— Чаго я лез? — паўтарае маё пытанне дзядзька Аляксандр. — А чорт яго ведае, чаго мяне туды несла! Ці чалавеку вядома, калі ён і дзе якое глупства стрэліць? Есці хацелася... Не ведаю, што з жонкаю і з дзецьмі. Ну і дурная цікавасць. От, падзівіціся... Апамятаўся ўжо тады, калі смерць мне дарогу перайшла...

А гэтая *смерць* мела выгляд гітлераўца. З закасанымі рукавамі, у глыбокай касцы, з аўтаматам на грудзях імчаўся ён на матацыкле.

— Бо на гэты раз я падумаў, каб ісці ў вёску дарогай, — кажа Панасюк. — Гэтай дарогай, што цяпер ідзе ад курынай фермы і ўваходзіць у вёску, якраз там, дзе стаіць гэты помнік пабітым... Бо ўсюды стралялі, а там як бы спакайней было... Вышаў я на дарогу, азіраюся туды-сюды, а тут немец на матацыкле, быццам нейкі чорт з самога пекла. Параўнаўся са мною і крычыць сваё *„Хальт!"* Што ж было рабіць? Я спыніўся. *„Рукі ўверх!"* — крычыць ён гаркава па-руску, бо гэтаму, бадай, іх усіх паспелі ўжо навучыць. Выцягнуў я рукі, а ён зноў: *„Асвэн!"* Знаеце, што такое *„Асвэн?"* — звяртаецца да мяне дзядзька Аляксандр.

— Можа „Аўсвайс", значыць, дакумент, пашпарт? — заўважаю я.

— А я ж не меў гэтага *„асвэнса"*, — прадаўжае дзядзька Аляксандр. — Памятаеце, разам з „чырвонцамі" астаўся ён у мяне на агародзе, калі першы раз перапынілі мяне немцы...

Гэты на матацыкле яшчэ раз запытаў:

— Аўсвайс?!

— Хоніст, — адказаў яму беларускі селянін, што паводле яго ведаў мела абазначаць на нямецкай мове *„не маю"*, значыць *„іх хабэ ніхт"*, але немец, відавочна, і так зразумеў уласціва гэтае яго *„хоніст"*, бо зараз закрычаў:

— Русішэ комуніст!

Дзядзька Аляксандр зноў паўтарае сваё „хоніст" і яшчэ дабаўляе: *„Цывіль — господаж"*, ужо не *„хазяй"*, як папярэднім разам, а болей па-польску — „господаж".

Гітлеравец запытаў яго тады, з якой ён вёскі. Вядома, селянін слоў не ведаў.

— Не буйся, — паясняе Панасюк на сваёй роднай слохаўскай гаворцы, — у страхоні то і ўсё поймэш!

То ён і паказаў немцу, што са Слохаў...

— Слёхі?! — затросся гітлеравец. — Русішэ комуніст! Ален комуністэн! Цурык! — скамандаваў немец і загадаў Панасюку бегчы перадам, а ён, гітлераўскі карнік, імчаўся за селянінам на сваім матацыкле.

Каб не кроў у нічым не вінаватых людзей, каб не агонь, у якім прападала маёмасць спакойных сялян, каб не ўсюды прысутны подых смерці, можа б

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ўсё прыкрыў мяшкамі, што недзе там валяліся ды прысыпаў зямлёю і галінамі.

Бацькі доўга чакалі Тарэсу, але дачка не прыходзіла. І больш ужо ніколі не прыйшла.

— Каб ведалі, дык выйшлі б. Гэта ж амаль пад самым домам. А сабачка, яе сябра і выхаванак, так як бы нешта прадчуваў. Стаяў цэлы час і выў у бок Сямяціч, — гаворыць праз слёзы маці.

Быў якраз дзень памёршых 1977 года. Сумны дзень, дзень, калі ўспамінаюць сваіх блізкіх, якія назаўсёды адыйшлі. У тэлевізары паказвалі „Запамятай сваё імя“ — фільм пра маці і сына, якіх разлучыла вайна.

Барбара І. была студэнткай першага курса Люблінскага універсітэта. Было ёй дзевятнаццаць год. Правёўшы вольныя дні дома з сям'ёй, рыхтавалася да ад'езду ў Люблін. Цягнік адыходзіў амаль апоўначы.

— Заграла, — памятаю, на губным гармоніку нейкую сумную мелодыю, прачытала мне верш Ясеніна „Не жалею, не зову, не плачу...“ — гаворыць маці і паехалі на машыне з братам за білетам на вакзал.

Купілі білет, але нешта здарылася з машынай. Часу заставалася мала. Пакуль брат шукаў прычыну ў машыне, сястра выграшыла ісці пехатой. Хутка брат наладзіў машыну, але сястры на дарозе не сустрэў. Не было яе і дома. У хаце трывога. Пазванілі ў бальніцу, думаючы, што можа здарыўся нейкі выпадак. Не было. За поўнач паведамілі міліцыі. Распачаліся пошукі. Знайшлі мёртвую, з заціснутым на шыі шнурком ад снопавязалкі, у некалькіх метрах ад мосту на рэчцы Белай, што перасякае вуліцу. Забойцу знайшлі на раніцу.

Кіруючыся тым самым, што і пры забойстве Тарэсы А., схаваўся пад мастом. Чакаў, калі будзе праходзіць нейкая жанчына. Шнурок узяў з той думкай, каб заціснуць, калі будзе бараніцца. Праходзіла многа, але то ішлі парамі, то нехта яшчэ быў на вуліцы. Недзе каля поўначы заўважыў, што ў яго бок хутка набліжаецца нейкая дзяўчына. Навокал пуста. Вярнуўся пад мост. Зняў куртку, каб не перашкаджала, узяў падрыхтаваны шнурок і выйшаў на дарогу. З адлегласці трох метраў пазнаў, што гэта Барбара І. Разам вучыліся. Запрапанаваў палавыя зносіны. Не згадзілася. Тады заціснуў рукі на яе шыі і сілаю пацягнуў з вуліцы. Тут вуліца пустая. Вялікая прагаліна. Ні з аднаго, ні з другога боку няма дамоў. Пачала крычаць, а ён штораз мацней заціскаў на шыі рукі. Зыходзячы з пабочыны за нешта зачапіўся і ўпалі. Аблюзаваліся рукі. Закрычала. Тады заткаў палою яе плашча рот. Падняў яе галаву і закінуў шнурок ды моцна завязаў на два плоскія вузлы. Варушылася штораз слабей. Потым перастала. Зняў з яе рукі гадзіннік, забраў кашалёк ды ўцёк, пакідаючы сваю куртку.

— Глядзець не магу на гэты цягнік, што ў Люблін. Так і ціснуцца слёзы, — гаворыць маці Барбары.

* ✲ *

У студзені судовы разбор злачынстваў Анатоля Фірсовіча закончыўся. Выносячы прыгавор, суд узяў пад увагу апінію лекараў-псіхіятраў, якія выявілі, што ў час усіх трох даказаных яму забойстваў абвінавачаны ў значнай ступені меў абмежаваную магчымасць разумення сваіх учынкаў і кіравання сваімі ўчынкамі. Прысудзілі на дваццаць пяць год турмы.

М. Сакоўскі

БЯССОННІЦА

Маю ацэнку верша А. Свіська Дваракоўскі назваў абсурднай. Але, разабраўшыся, абсурд у тваіх доказах. Бо кажаш: „Калі чалавек не можа спаць, калі глядзіць у неба, як бы там шукаў таямніцы свайго (людскога) існавання, калі хоча пазнаць сусвет, калі яго хвалюе думка штодзённага жыцця“... Хопіць. Давай пройдземся са споду ўверх.

„Калі яго хвалюе думка штодзённага жыцця“, то глядзі не глядзі, браток, у ясныя зоры, нічагусенькі там не ўгледзіш (таго, што патрэбнае дзеля штодзённага жыцця). Так, так. „Хоча пазнаць сусвет“. То трэба вывучаць фізіку, хімію, астраномію і многа іншых навук. Назіранне паэтам зорнага неба не дасць новых ведаў, нават калі яго весці і калектыўна, усім аб'яднаннем. На мой мужыцкі розум, як сусвет бясконцы ў прасторы і часе, так бясконцым ёсць і яго пазнанне. Пусты занятак глядзець у зорнае неба з мэтай пазнання сусвету, як і пошукаў таямніцы свайго існавання.

А загарэўся сыр-бор па прычыне бяссонніцы паэта. Калі чалавек не можа спаць, то ж не канечне глядзець, вырачыўшы вочы, у неба, бы ў капейку. Бяссонніца рэч паскудная. Папамучыла яна і мяне. А ў найстрашнейшай форме чатырнаццаць год таму, калі памёр мой малодшы сын. Было яму дваццаць адзін год, працаваў на Шлёнску шахцёрам, там і захварэў на апендыцыт. Пасля лёгкай і паспяховай аперацыі, не дагледзела яго маладзенькая апякунка. Пакінула, хворага, і паўгадзіны забаўлялася з каханым. А хворага мучыла прага. Звалокся ён з ложка, знайшоў ваду і ўталіў смагу. Неадкладная аперацыя нічога ўжо не дала. Памёр мой сын. Што я, бацька, не мог спаць, ніхто не здзівіцца. То ж не „стрэмка“ А. Свіська. То бяда. Каб я, ідучы за паэтам, у бяссонныя ночы толькі глядзеў у неба, як бач пайшоў бы за сынам на той свет. Але я не паэт. Я рэаліст, чалавек. А калі я хачу захаваць званне чалавека, не павінен быць шляпай. Жыццё даецца раз. Трэба ім даражыць і выносіць усе нязгоды і няшчасці з належным чалавеку стаіцызмам. Да гэтага я дайшоў ужо даўно, перанёсшы беспрасветнае дзяцінства, перахварэўшы хрупай, дыфтэрытам, шкарлятынай. Не забуду да скону галадоўку 1919-1921 гадоў на Ніжнім Паволжы. Перанёс тады двайны тыф: сыпны і зваротны. Два разы тапіўся. Папляваў мулам — за паўжыцця не наплюеш. Бывшы камсамольцам, з вінтоўкай трапіў у лапы белякоў. Давялося глядзець смерці ў вочы. Страшна. Але і на гэты раз абмінула яна мяне. Жыві далей, Міхасёк. Не шкада. Зведай жыцця ўсебаковыя выкрутасы, блытаніну скромных пацех, сляпыя закавулкі цярністага шляху, скаштуй сем бед на адзін абед, а там і выракайся.

Выклаў я сваю біяграфію не дзеля суб'ектыўнасці, гэта зусім нецікава. Як жывы сведак хацеў паказаць голую праўду жыцця, параўнаць сённяшні дзень з мінулым.

Бежанства закінула нас у сцяпное сяло. 8 тысяч сялян. Гміна, пошта, тры крамы, царква, чатырохкласная школа. Усё. Навучанне дзяцей неабавязковае. Ды і не магло быць абавязковым. Галеча прымушала іншых бацькоў пасылаць басаногіх абарванцаў па здабычу жабрачага хлеба: ад хаты да хаты — „радзі Хрыста“. Аднак народ разумеў значэнне навукі, і першакласнікаў заўсёды была поўная школа. У другім класе таксама было дастаткова. У трэці хадзіла ўжо трэцяя частка, а ў чацвёрты — усяго пяць-дзесяць вучняў. На далейшую навуку ў горад (100 км) пасылалі сваіх дзяцей толькі свяшчэннікі, начальства і крамары. Нават багатыя гаспадары абмяжоўвалі адукацыю сваіх дзяцей чатырохкласнымі ведамі. Самі непісьменныя, лічылі, што калі сын апанаваў чытанне, пісанне і чатыры дзеянні арыфметыкі, дык чаго ж больш і трэба.

Над здароўем варту неслі некалькі знахароў і столькі ж шаптух. Быў і кастапраў, дзякуючы якому і ў мяне адно калена грубейшае ад нарасці. Апрача вылічанага лекарскага персаналу, у гэтым васьмітысячным сяле была яшчэ і бальніца на чатыры ложкі пад началам фельчара і фельчарыцы, якія пад сабой мелі адну сястрыцу і „кучара“. Аптэчны запас абмяжоўваўся толькі сродкамі супраць воспы. Дыфтэрыт

(Працяг на стар. 7)

ЗАПІСКІ НАТУРАЛІСТА

Студзень 1979 г. Беласточчына. Завеяла, занясло глыбокім снегам усё: дарогі, палі, лясныя сцяжынкі вегетарыянцаў — сарнаў, зайцаў, дзікаў... Мароз траскучы, цяжкі час для ўсіх, асабліва для дзікай жывёлы. Драпежнікі: воўк, лісіца, рысь бязлітасна раздзіраюць аслабленых раслінажэрцаў.

— Куды пойдзе сёння плуг „ЗІЛ“? — запытаўся я ў транспартным бюро.

— Ды вам куды, інжынер? Хтосьці мяне пазнаў па голасе. Я ўзрадаваўся.

— Цікавіць мяне дарога Храбалы-Плюцічы-Страбля.

— Туды і пойдзе цяжкі „ЗІЛ“ з плугам.

Вось я на дарозе, якую асфальтавалі па майму праекту ў 1973 г. Нічога не відаць, усюды снег, снег... Ужо праехалі меліярацыйны роў, стары храбалоўскі лес. Далей пайшоў 27-гадовы сасновы маладняк сяла Плюцічы. Мой лес. Мы разам з гр. Янкам Леўчукам з Плюцічаў арганізавалі яго пасадку. 350 га лятучага пяску пакрыта прыгожымі дрэўцамі: сосны ды бярозы. Рай для дзікіх звяроў, дабрадзейства людзям.

Іду, капаюся ў глыбокім снезе. Сцежкі звяроў завеяны, слабавата відаць іх сляды. Сэрца замірае: а раптам знянацку сустрэну якога-небудзь звяра ў перадсмяротных пакутлівых схватках, у драцяной пятлі браканьера. Жудасная гэта карціна. О, каб гэта ўбачыў суддзя ці прадстаўнік карнай калегіі! Запэўніваю вас, што іх прыгаворы былі б вышэй у двацтры разы. Больш браканьер не застаўляў бы пятлю.

Сляды глыбокія — ходы сарнаў; паверхневыя — зайцаў ды пайшлі ў абход пералеска.

Нешта цямнее... Ямка ў снягу. Сэрца часцей застукала ў грудзях... Набліжаюся... Ляжыць заяц. Пятля схапіла яго вельмі няўдала — упоперак. Ранкі ад дрота, снег прыбіты да зямлі... доўга пакутваў.

Іду далей. Кідаю свой развітальны позірк на няшчасную жывёлу. У руцэ — 11 петляў з тонкага дроту — страшнай прылады катавання.

Ды ў галаву ўсё лезуць цяжкія ўспаміны. Сярэдзіна студзеня, час падзей гістарычнага 1945 года. Снег, мароз — безупынны гул ды траскатня. Памятныя словы ген. Г. Гардзілоўскага: „Вы асабіста адказваеце за ўдачны пераход праз балота цяжкіх „Т-34“. На вас абапіраецца інжынерная ГГМР“. Простыя словы, адказная работа.

Працяжны сігнал — умоўны знак. Прыехаў „ЗІЛ“. Капаючыся ў снезе, дабіраюся да машыны.

Плуг са скрыгатам сунецца нізка над палатном дарогі. Шафёр не мае часу на лішнія размовы.

Мае думкі перанесліся да студзеня 1969 года. Дарожная лабараторыя ў Гайнаўцы. Гэтакі ж глыбокі снег ды мароз. Цягнікі дрэнна ходзяць: застаюся начаваць у лабараторыі.

Надосвітку стук у дзверы.

— Што здарылася?!

— Уставайце, важная справа! — пачуў знаёмы голас вартаўніка Язэпа Шведа.

— Зараз, — адказаў я і хутка, па-вайсковаму сабраўся.

— Пойдзем са мною, убачыце дзіва... магчыма нідзе не бывалае...

Пайшлі. Гаспадарка гр. Шведа. За хлявом сабачая будка.

— Падрыхтуйце фанарык... няя, няя, няя...

— І з будкі выскачыў стары сабака, а за ім... заяц, самы сапраўдны — худы, страшна знясілены. Ён пацёгся ў малады сад.

Сапраўды цуд прыроды.

— А вы ведаеце, што нават елі разам з аднаго карытца, — дадаў гаспадар.

Ды зноў жа цяжкія думкі. Ад іхнагеалагічна-выратавальнай ролі гліны да танкаў ды снарадаў ворага ў 1941-45 г.г. Глінай я выратаваў многа людзей ад апёкаў, гліна — носьбітка плённасці глебы. Паклон табе, спадарожніца наша!

Праневічы. Ужо хутка Бельск. Канец кароткага падарожжа дарогаю, ды доўгага думкамі.

Б. Ф. Рудкоўскін

можна было б пасмяяцца з гэтага своеасаблівага відовішча: на матацыкле імчыцца ўзброены немец, а перад сабой гоніць босага мужыка ў адной кашулі з дамотканага палатна. Па абодвух баках вуліцы з трэскам валяцца дагарэўшыя дамы, густымі снапамі ляцяць іскры, паветра перапоўнена пахам пажараў... А ён, селянін, бяжыць, задыхаўшыся, і нават поту, што вочы пякуча залівае, няма як яму абцерці, бо рукі над галавой...

Выскачылі за вёску — у той бок, дзе слохаўскія хутары, дзе вёска Клекатова, дзе праз узгоркі шаша накіроўваецца ў Драгічын і далей за Буг.

Селянін бяжыць і думае: *„Як уцячы? Можа нагой у каляско матацыкла — і самому ходу!“*

Крадком азіраецца ў адзін бок, у другі: направа і налева — усюды немцы. Як мухі абселі шашу, размясціліся на полі, адпачываюць, загараюць, спакойныя, вясёлыя... Іх гергатня запаўняе ўсё наваколле і разам з пылам узнімаецца аж пад неба.

Куды ж тут уцякаць?

Некаторыя з іх, з гэтых немцаў, паўставалі з зямлі і з зацікаўленнем ды рогатам узіраюцца ў гэтага чалавека, што бяжыць перад матацыклам. Хтосьці падняў аўтамат і нацэліўся ў Панасюка. Можа падумаў, што матацыкліст не ў сілах яго прыкончыць, бо рукі мае занятыя, дык трэба сябру дапамагчы! Ма-

(Працяг на стар. 6)

Войнаўцы

(Працяг са стар. 1)

адна мятліца. Такіх павер'яў тут мноства. Цяпер яны ўсяго толькі ўспаміны пра дзівосную даўнасць. Але ўмелі калісьці, патрапяць і сёння войнаўцы так пахадзіць каля сваіх палеткаў, каб на іх шумела „жыта, бы тросць“.

Калі не было на соль ды нафту, збіралі на сваіх загонах вазок-жалязняк камення ды цягнуліся прадаваць яго за два злотых у Саколку, на станцыю. Тут залягаюць вялікія паклады гліны высокай якасці. Да вайны была нават цагельня, у якой рабочыя з Шудзялава выпальвалі дасканалую цэглу на печы. Адзін з войнаўцаў займаўся таксама ганчарствам. Аднойчы ў трыццатыя гады завітаў сюды дзеяч Саюза вясковай моладзі „Віці“ і склікаў сход. Дзяўчаты і хлопцы пыталіся ў яго толькі пра адно: дзе дастаць работу? Што ж ён мог сказаць ім на гэта?.. Маладыя часцей за ўсё вандравалі па шашах усходняй Беласточчыны біць каменне. Многія ў пошуках кавалка хлеба падаліся ў Амерыку. Той ды сёй спрабаваў падзарабіць вывозкай драўніны („клетак“) з лесу ці капаннем карпіны на вырубах. Такая работа траплялася рэдка, бо яе пільнавалі „лесуны“ з вёсак, што бліжэй „Вялікага“ лесу, гэта значыць — рэштак колішняй Адэльскай пушчы.

Іменна за „лесунамі“ хадзіла слава адмысловых цесляроў і сталяроў. Калі нехта з войнаўцаў за доўгія гады адымання сабе ад вуснаў нават самага неабходнага сабраўся нарэшце згарудаваць хату, то падаваўся яе „абсталёўваць“ толькі ў „лясунскую“ вёску. „Гадзіліся“ не на грошы, а на бочкі, чвэрці ці пуды збожжа. Таргаваліся доўга, абмяркоўвалі кожную падрабязнасць. І праз год-два вырастаў на падворку „запольніка“-войнаўца домік, бы званок, — выцацканы ўлюбёнай у дрэва, звітнай рукой „лесуна“. Хоць і дзіваваўся „запольнік“ майстэрству „лясунскаму“, але ўсё ж лічыў яго бяднейшым ад сябе.

Усё гэта адышло ў мінулае. Сёння войнаўцы ставяць мураванкі з сіпарэксу такія ж, як у Саколцы ці Беластоку. Не „душацца“, як некалі, за купляй скібы зямлі. Жывуць добра. І ўсё ж вёска з кожным годам радзее і пусцее. Моладзь, атрымаўшы прафесію будаўніка, маляра, шафёра, краўчыхі ці афіцыянткі, развітваецца са сваім родным сялом, падаецца ў „свет“, які пачынаецца ўжо за „крыжамі“ ды „Моглiцамі“ і вабіць нечым незвычайным, „мястовым“...

Мікалай Гайдук

Фота аўтара

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

Дарагое Сэрцайка, я замужняя, маю дачушку. Нядаўна атрымалі мы добрую кватэру. Нібыта ўсё як трэба, але ў нашай сям'і нешта псуецца. Не ведаю чаму, але муж мой стаў іншы, як быў кавалерам. Калі хадзіў да мяне, быў такі мілы, заўсёды задаволены, а цяпер не такі. Яшчэ спачатку, пакуль не было дзіцяці і я працавала, не бачыла гэтай змены. Але і не праз дзіцё гэта, бо дачушку ён вельмі любіць, толькі вось да мяне інакш адносіцца. А чаго яму бракуе? Прыйдзе дадому на ўсё гатовае. Абед я тут жа на стол стаўлю, наесца, з малой пабавіцца, а тады газету ў рукі, ды ляжыць сабе на канапе. І вось яшчэ незадаволены бывае, нахмураны. А я і сесці часу не маю. На мне ж усе абавязкі: гатаванне, пасуда, сцірка, дзіця, ну і ўсё іншае. А ён яшчэ скажа, што я занядбаная. Выгляд зусім не той, што калісьці. А калі я маю дбаць пра сябе? Добра, як памыцца паспею. А пра маляванне ды дбайную прычоску я ўжо і забыла. Ужо часам дык маю досыць усяго гэтага. Пайду, думаю, на работу, абы з дому. Але ж дзіця. І ўжо задумоўваюся, ці не аддаць бы дачушку ў прадшколле, ёй лепей там тры гадзікі споўніцца, і пайсці на работу. Можа лепш было б. Але шкада дзіцяці. Яна ж заўсёды са мной. А там чужыя людзі ды дзеці. Муж за тым, каб аддаць, а я хвалююся. І таму пастанавіла параіцца з табой, Сэрцайка.

Эля з Беластока

Эля! Як толькі ёсць магчымасць аддаць дзіця ў прадшколле, дык не вагайся. Гэта якраз карысна для дзіцяці. У прадшколлі дзеці вучацца жыць у калектыве, пазнаюць розныя гульні і забавы. Дзіця цэлы дзень прабывае пад апекай вопытных выхавацеляў. Ну, і ты пойдзеш на працу, адарвешся ад гэтай бясконцай хатняй таўкатні. Тады і знойдзеш час, каб задбаць пра сябе. На работу ж абы-як не пойдзеш. Дый у хаце жанчына павінна акуратна выглядаць. А мужа да работы гані. Дамашнія абавязкі трэба дзяліць папалам. Думаю, выйдзе гэта на карысць вашай сям'і.

Сэрцайка

ФАЛЬКЛОР

ВЯСЕЛЬНАЯ

Росстілается, розвывается в новом горыдці зелье,
в новом горыдці зелье.
Начынается, розвывается ў Валюні вэселье,
і ў Валюні вэселье.
Бог начынае, Бог помагае, батэнько докладае,
батэнько докладае.
А чого нэма, чого нэ будэ — батэнько роздобудэ,
батэнько роздобудэ.

Ад Яўгеніі Тышук, год 50, вёска Вілінава, гм. Мельнік, запісаў у лістападзе 1979 г. Мікалай Гайдук, мелодыю расшыфраваў Ян Бондар.

Дарагі Астроне! Першы мой сон, што быў змешчаны ў „Ніве“ № 28 аб нашым падарожжы ў рай, як у руку ўдаўся... „Так, не лёгкая будзе ваша дарога ў рай...“ Ну, але ўсё ж мы з ёю пажаніліся. І вось надоечы сніцца мне зноў нейкі дзіўны сон. Нібы я быў курыцай і толькі сеў на насест

знесці яйка, а тут гаспадыня вынесла прыпол пшаніцы, пасыпала і кліча: ціп, ціп, ціп. Важаты з сваім „гарэмам“, г. зн. Певень, пабеглі дзёбаць, а мне, як на злосць, не вылазіць яйка, бо як даўжэй пасяджу ў купале, то нічога не астанецца, усе зярняты паз'ядаюць мае таваркі. Я то пнуся, пнуся, яйка лезе і вылезла. А жонка — грымака мне ў спіну! Ах ты, сякі-такі, што ж гэта ты нарабіў у ложак?! А ў маленькі пакоік не мог выйсці?!

Кастусь з Аўстраліі

Кастусь з Аўстраліі! А ты няўважліва чытаеш „Ніву“. Я ўжо адказваў аднаму чытачу на падобны сон. І ён, як ты, атрымаў грымакі ў плечы ад жонкі (уяві сабе, амаль за тое ж самае, яму толькі снілася, не што ён знёс яйцо, а што сядзеў у прыбіральні!) Ва ўзнагароду за тое, што жывеш ты ад нас далёка, але пра „Ніву“ памятаеш, магу табе яшчэ дадаць, што нейкае багацце, якое мог бы ты атрымаць без асаблівага высілку, пройдзе ў цябе каля носа, а тое, што нажывеш, прыдзецца здабыць табе цяжкай і мазольнай працай.

Астрон

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: У час працы на дзяржаўным прадпрыемстве О. быў пакалечаны, у выніку чаго быў прызнаны інвалідам III групы. На прадпрыемстве яму сказалі, што аднаразовай кампенсацыі яму не выплацяць, бо выпадак здарыўся з яго віны, паколькі ён не праявіў належнай асцярожнасці, а калі нават яму і прызнаецца кампенсацыя, то значна меншая ад прадбачанай законам. Ці прыслугоўвае О. кампенсацыя, калі б было даказана, што ён пацярпеў у выніку незахавання адпаведнай асцярожнасці?

АДКАЗ: Аднаразовая кампенсацыя па 500 зл. за кожны працэнт сталай або доўгатэрміновай утраты здароўя прыслугоўвае кожнаму працаўніку, які атрымаў шкоду ў выніку няшчаснага выпадку ў часе працы, або выконваючы загад свайго начальніка. Па закону кампенсацыя не прыслугоўвае толькі тады, калі б прадпрыемства даказала, што выключнай прычынай выпадку было нарушэнне працаўніком правіл, якія ўстаноўлены для аховы жыцця і здароўя, выклікаваны быў ім наўмысна або дзякуючы яркаму нядбальству. Яна не прыслугоўвае таксама, калі хтось, будучы нецвярозым, у значнай ступені спрыяў выпадку. Калі выпадак здарыўся толькі ў выніку неасцярожнасці, няма асноў пазбаўляць пацярпеўшага кампенсацыі. Абавязваючы закон аб належнасцях за выпадкі ў часе працы і прафесіянальныя захворванні з 12.VI.1975 г. не прадбачаць таксама магчымасці абніжэння кампенсацыі, калі пакрыўджаны сам у нейкай ступені дапамог выпадку.

Куток практычных ведаў

СЕЛЯДЗЕЦ ПА-БАЛАТОНСКУ

Калі хтосьці не знойдзе селядцоў, то можа ўзяць салоныя сардынкі. Вымачыць іх, ачысціць, зняць скуру і падзяліць на філе. Маянез змяшаць са збітай смятанай, віном, дадаць цукар, лімонны сок і зялёны гарошак. Селядцовае філе заліць падрыхтаваным соусам, упрыгожыць зялёным гарошкам і укропам.

На кілаграм салоных селядцоў ці сардынак узяць 200 г маянезу, 150 г зялёнага гарошку, па 70 г белага віна і смятаны.

СЕЛЯДЦЫ ПА-ЛАВІЦКУ

На кілаграм марынаваных селядцоў бярэм 300 г маянезу, 300 г цыбулі, 300 г морквы і 200 г кансервіраваных ці кіслых агуркоў.

З марынаваных селядцоў ці сардынак зрабіць філе, нарэзаць кавалкамі велічынёю каля 3 см. Цыбулю і моркву абабраць, нарэзаць скрылёчкамі, абдаць кіпенем і замарынаваць на 24 гадзіны. Парэзаныя селядцы класці на талерку, перакладаючы марынаванай гароднінай і скрылёчкамі агуркоў. Усё заліць маянезам і ўпрыгожыць зялёнай пятрушкай.

САЛАТ ПА-НЕАПАЛЬСКУ

На салату бярэм 2 баначкі кансервіраваных селядцоў у таматным соусе, 300 г макарону, 200 г кіслых агуркоў, 30 г памідорнага канцэнтрату, 100 г маянезу.

Зварыць макарон, пераліць яго халоднай вадой і асушыць. Пасячы зялёную пятрушку, змяшаць макарон з кансервамі, пятрушкай, нарэзанымі агуркамі і таматным канцэнтратам. Палажыць салат у салатніцу і заліць маянезам. Упрыгожыць зялёнай пятрушкай.

СЕЛЯДЗЕЦ З ЯЕЧКАМ

На кілаграм салоных селядцоў трэба ўзяць 200 г маянезу, 2 яечкі, 100 г смятаны, 100 г зялёнай цыбулькі.

Селядцы вымачыць, зняць скурку і зрабіць філе. Падрыхтаваць соус, дадаючы да маянезу смятану, муштарду, пасечаную зялёную цыбульку і дробна парэзаныя крутыя яечкі. Скручваць філе селядца, класці на талерку, паліць соусам і ўпрыгожыць зялёнай пятрушкай.

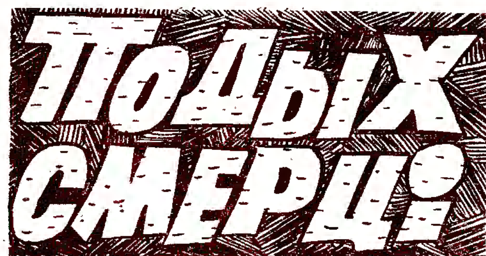
„КОРКІ“ З САРДЫНАК

Марынаваныя сардынкі ачысціць, зрабіць філе і скруціць яго ў „коркі“. Цыбулю абабраць і дробна пасячы. Абабраць яблыкі і парэзаць дробна. Паложаныя на талерку „коркі“ пасыпаць яблыкамі, змешанымі з цыбуляй. Пасыпаць перцам і паліць алеем. Упрыгожыць зялёнай пятрушкай.

На кілаграм марынаваных сардынак трэба ўзяць 300 г цыбулі, 200 г яблыкаў і 150 г алею.

Гаспадыня

(Працяг са стар. 5)

тацыкліст, аднак, рашуча запратэставаў, бо гэта ж ён злавіў *„рускага камуніста“*, якога трэба абавязкова даставіць у штаб...

— Кому жыті суджэно, — уздыхнула ў гэты момант цётка Марыя, жонка дзядзькі Аляксандра, — той і з войны цілы вэрнэця, а кому жытья кунец назначаны, того смэрть і на пэчы знуйдэ...

Нямецкі штаб знаходзіўся за Клекатовам, дзе пасяліліся Новыя Заечнікі пасля таго, як іх высялілі ад Буга, з прыгранічнай паласы. Гітлераўскія афіцэры размясціліся ў прасторнай хаце, абсталяваліся там выгодна, па-гаспадарску і адтуль кіравалі знішчэннем вёскі Слохі Аннапольскія ды пацыфікацыяй суседніх надбужных вёсак: **Клекатова,** абедзвюх **Турнаў — Вялікай і Малой, Анусіна, Шэршанёў, Баратынца Рускага і Машчоны Каралеўскай.**

Цяжка зараз устанавіць, якая была гэта часць 4-ай гітлераўскай арміі, што наступала на галоўным усходнім напрамку і паводле плана „Барбароса“ мела як мага хутчэй захапіць Мінск і пайсці далей на Маскву. Таму былі прыдзелены ёй асабліва магутныя групіроўкі бронетанкавых войск генерала Гудэр'яна. Толькі яе левае, паўночнае крыло абавязана было зараз за пагранічнай зонай павярнуць на паўночны ўсход, каб за Беластокам, недзе ў раёне Ваўкавыска, спалучыцца з часцямі 9-ай гітлераўскай арміі, якая ад Сувалкаў атакавала Гродна, каб супольна закупорыць Беластоцкі кацёл.

А тут на перашкодзе Слохі Аннапольскія, Анусін, Машчона Каралеўская з іх прыгранічнымі ўмацаваннямі. Засеўшыя ў дотах абаронцы радзімы трымаюць пад сваім агнявым кантролем галоўныя камунікацыі ў гэтым раёне: чыгунку, мост на Бугу і шасейныя дарогі ў Брэст і ў Беласток.

Ужо з першага дня вайны агрэсар пераканаўся ў гэтым. Паспрабаваў гітлераўскі маёр праскочыць гэтымі дарогамі ў Брэст з важнымі загадамі, і тут жа яго палітрук **Локцеў** прыхлопнуў з салдацкай вінтоўкі. Пазней немцы крычалі: *усе франты, моў, маёр геройскі прайшоў і на моры ваяваў, а тут яго, у Слохах...*

У Новых Заечніках стаяў тады штаб, як мяркуюць, **293 гітлераўскай пяхотнай дывізіі, камандаванне якой якраз і нясе поўную адказнасць за ўсе злачынствы нямецкіх салдат у Слохах Аннапольскіх і ў суседніх вёсках.**

Гэтак можна меркаваць на аснове даступных мне дакументаў, захаваных у архіве Міністэрства Абароны СССР і апублікаваных у кніжцы *„Буг в огне“*. Менавіта камандзір гэтай дывізіі якраз хваліцца, што ў лесе над рэчкай Камянкай, значыць, між Слохамі і Турнай, узялі яны ў палон і тут жа пасля допытаў расстралялі аднаго палітрука. Быў гэта той жа самы палітрук *Локцеў...*

Усё гэта здарылася, аднак, крыху пазней, а тым часам матацыкліст ледзь жывога Аляксандра Панасюка перадаў у рукі штабных афіцэраў, заявіўшы ім, што ў Слохах злавіў ён важнага рускага камуніста.

— Падбеглі да мяне два вартавыя, — расказвае дзядзька Аляксандр. — З абодвух бакоў прыціснулі пад рэбры вінтовачнымі кінжаламі і некуды пхаюць. Што ж зробіш? Іду...

Праз Крупіцы і Клекатова цячэ невялічкая рэчка *Шыся*. Завялі яго на рэчку. Першае, што тут ён убачыў, гэта была свежая яма, а пры яме, раскрыжаваўшы рукі і ногі, ляжала без руху двое мужчын...

„Значыць, я... трэці... — уздыхнуў Аляксандр Панасюк і перахрысціўся.

Аднак каму жыць... — як казала яго жонка. Але аб гэтым праз тыдзень.

Віктар Рудчык

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ТРЫБУНА чытачоў

Нашыя рамеснікі

ЗАЛАТЫЯ РУКІ ДЗЯДЗЬКІ ФЕДЗІ

Такіх, як дзядзька Федзя Марчук, які жыве ў вёсцы Масева І, ёсць у нас вельмі мала. Ён можа акуць воз і сані. І ўсё выканае вельмі дакладна. І без машын, а сваімі залатымі рукамі. Таксама і боты направіць. Людзі вельмі шануюць гэтага чалавека. Многа гадоў ён ужо на пенсіі, але як можа, так людзям памагае.

ПАСЛУГІ МІХАЛА ФІЛЬНОВІЧА

Рамеснік Міхал Фільновіч некалькі гадоў назад адкрыў свой сталярскі варштат. Выконвае ён часта паслугі на экспарт для цэха розных рамястоваў у Гайнаўцы. Купіў трактар і розныя сталярскія машыны. Трактар, вядома, патрэбны яму, каб дастаўляць выкананыя рэчы на станцыю ПКП, каб далей іх адасласць заказчыкам. Жыве ў вёсцы Масева І. У працы яму многа памагае жонка Рэня.

УКС

АКНО НА СВЕТ

У Чорнай Всі Касцельнай 29 студзеня 1980 года ў карыстанне жыхарам была аддадзена пошта. Яе адкрыцця ў вёсцы чакалі доўга.

Ва ўрачыстасці адкрыцця пошты ўдзельнічалі: Яніна Сыманюкішце — дырэктар Ваяводскай паштовай установы, Уладзімір Прахарук — намеснік дырэктара і кіраўнік аддзела Ваяводскай тэлекамунікацыйнай установы — Францішак Янкоўскі.

У гэтай урачыстасці прынялі ўдзел жыхары вёскі, перш за ўсё члены арганізацыйнага камітэта: Чэслаў Барысевіч, Рыгор Мацулевіч, Баляслаў Пяхоўскі, Валяр'ян Свідзінецкі, Антон Харонжы і Антон Крашэўскі. Члены арганізацыйнага камітэта памагалі ў пошуках памяшкання на пошту і ў адпаведным прыстасаванні яго для патрэб пошты, а таксама ў іншых патрэбных працах.

Начальнікам пошты стала Эва Пятроўская, а пісьманосцам Альберт Юргусь і Мацей Конфа. Жыхары вёскі сказалі, што адкрыццё пошты гэта адкрыццё вокан на свет. Засталося толькі пажадаць, каб новая пошта выконвала добра сваё прызначэнне і каб насельніцтва было задаволена з яе працы.

В. Брацкі

ПЕРШЫ ЛІСТ З ГУКАВІЧ

Дарагая „Ніва"! Хачу напісаць да цябе пра сябе і пра сваю вёску. Я многа гадоў чытаю „Ніву". Я так люблю родную мову і цябе, „Ніва"! Мой сын вучыцца ў Гайнаўцы. Прыязджае кожную суботу дамоў і прывозіць мне найдаражэйшы гасцінец — „Ніву". Я нікуды не хаджу, бо хварэю на сэрца. Калі ён мне прывозіць „Ніву", я сядаю і чытаю. Многа ўсяго цікавага! „Сардэчныя тайны", што каму сніцца, песні і ўсе весткі.

Хачу табе напісаць аб сваёй вёсцы. Наша вёска знаходзіцца на Гайнаўшчыне. Стаіць яна на высокім узгорку. Прыгожая тут краіна! З аднаго боку вёскі палі і лес, а з другога — рэчка і сенажаці. Наша вёска невялікая. У вёсцы ўсе маладыя гаспадары. Гаспадарыць добра. Кожны трэці гаспадар мае трактар і ўсе прыналежныя машыны. А кожны другі гаспадар мае легкавую машыну.

Наша вёска багатая. Гадуюць людзі многа жывёлы — малочных кароў і шмат маладога быдла і свіней. Ну, і сапраўды нашы Гукавічы могуць адгукнуцца і пахваліцца. Нашы маладыя гаспадары спраўляюць багатыя вечарынкі. Нараз наша сяло заліваецца ад песень галасістых жанчын і мужчын.

Дарагая „Ніва", прашу прабачэння за мае памылкі і недахопы. Пасылаю табе яшчэ песні з нашай вёскі.

Марыя Іванюк,
Гукавічы

Ад рэдакцыі. Дзякуем за песні, але найбольш дзякуем, што напісалі так цудоўны свой першы ліст. Чакаем наступных. Песнямі зацікавіцца наш рэдакцыйны збіральнік фальклору Мікалай Гайдук і, мабыць, захоча вас наведаць. А мы жадаем, каб ваша сэрца адпачывала, як уся прырода з надыходам вясны!

АСЦЕРАГАЙЦЕСЯ ЦЫГАНАК!

Васіль Петручук у сваіх матэрыялах усіх нас вучыць добраму. Ды таксама часта і асцерагае. Для прыкладу хаця б яго „Цыганка праўду скажа". Гэта ж стапрацэнтны факт. Падобнае я калісьці перажыў, ды прызнацца, ад таго часу цыганак цярпець не магу. Яна малодога чалавека можа і „атуманіць". Я, будучы яшчэ кавалерам, незадоўга да свайго вяселля, сустрэў на вуліцы ў Гайнаўцы цыганку. Яна запрапанавала мне паваражыць на картах. Вядома, я згадзіўся, толькі крыху здзівіўся, навошта ёй быў патрэбны мой волас з галавы. Але вырваў і даў ёй. А яна яго спаліла і тады кажа мне: выкладай усе свае грошы, ты ў маіх руках, бо я спаліла твой волас. А гэта абазначае, што душа твая ў маіх руках. Я нават злякаўся, але ўсё маё шчасце было ў тым, што не меў пры сабе грошай. Бо цыганка, каб „выкупіцца" заспявала найменш 800 зл. Неяк я адчапіўся ад яе за 50 зл.

Альбо другі выпадак. Аднойчы (яшчэ не было міліцыі ў Дубічах) па вёсцы хадзілі па хатах дзве цыганкі. І ўвайшлі на наш панадворак. Бацькі засунулі ад іх дзверы. Яны пастукалі і... здавалася, пайшлі далей. Падвечар маці не далічылася трох курак. Цыганкі сумелі іх аформіць у той час, калі мы ўсе, прытаіўшыся ў хаце, паджыдалі іх. Вось як яно бывае!

М. Панфілюк

(Працяг са стар. 5)

БЯССОННІЦА

адной восенню пашырыў могільнік дзесяткамі свежых магілак. Мяне, хворага, лячыла шаптуха. Бачу яе маршчыністы твар, схілены нада мною, чую словы загавору-малітвы: „На моры-акеане, на востраве на Буяне стаіць дуб маўрыйскі, пад тым дубам стаіць Маці Божа..." Далей забыў. Помню толькі заканчэнне: „Бог паможа і я памагу". Мой экстралекар загадаў маці дастаць саланіны і абкласці ею маю шыю. Яно і мела выцягнуць „душылку" з майго горла. Помню, як мне пагоршала, як у гарачцы зрываў я з шыі праціўны сродак, як мяне трымалі за рукі. Перанёс мукі. Абмінула смерць. Можа каб убачыў Рэвалюцыю?

А ад бяссонніцы лячыўся я спосабам сялянска-квасаўскім. Не выручаў я вочы ў зорнае неба, не шукаў у ім, чаго не згубіў, а змораў сябе безупыннай працай. Патрэбная фізічная праца сама па сабе ізалюе духовы занепад, духовы боль, а стомлены працай арганізм атуляе здаровы сон.

Аб іншым у наступны раз.

Дзядзька Квас

ПРА „НІВУ" ДА СВАІХ

Не забывайце родную мову сваю! Вучыцеся на роднай мове чытаць. Не пашкадуйце некалькіх залатовак і выпішыце „Ніву". „Ніва" раскажа вам аб абрадах і звычаях беларусаў. Навучыць вас, як прыкладна дом весці. „Сэрцайка" не пакіне вас, не даўшы добрай парады. Даведаецеся аб жыцці добрых людзей. Кожны ў „Ніве" знойдзе тое, што яму цікавае. Зможаце і пасмяяцца, зможаце і аб сур'ёзных справах даведацца. „Ніва" няхай будзе ў хаце кожнага беларуса.

А ведаеце, так прыгожа некаторыя пішуць. Хаця б такі Дзядзька Квас. Ён жа сапраўдны мастак. Вось піша, дык піша! Словы простыя, трапныя. Добра, што нас не пакінуў. Ой дзядзька, дзядзька, шкада цябе было б! А так, пішы, пакуль сілы маеш. Над палоскай тваёй і задумаешся, і пасмяешся.

І карэспандэнты нашы не паражнююць. Аб мясцовасцях пішуць сваіх, справах розных. Хто менш, хто больш. І я ўпэўнены, што „Ніва" яшчэ шырэй распаўсюдзіцца сярод нас. Яна ж — наш найбліжэйшы прыяцель.

Г. Мароз

ДОБРА ЗРОБЛЕНА

У Бельску на вул. Гагарына ГС мае свае склады. Было даўней на пляцы тут многа гразі і вады, а цяпер пляц зраблі цвёрдым, палажылі бетонныя пліткі і пройдзеш ужо па ім сухой нагой. Калісьці фурманкі аж па восі ездзілі ў балоце, цяпер — ездзяць суха. Трэба нашы ГС пахваліць за добрую работу.

Румі

ПРАБУДЗІЦЕСЯ, КУЗАЎЦЫ!

У пачатку вёскі Кузава каля сядзібы Міхася Канарэўскага зімою засыпала снегам дарогу. Каб гэта не здарылася, патрэбны супрацьснежныя плаціны. Пісаў я аб гэтым. Начальнік Чаромхаўскай гміны выклапатаў іх у чыгуначнікаў. Трэба было толькі прывезці і паставіць у адпаведным месцы. Гміна не мае ўласнага транспарту і патрэбнай рабочай сілы. Таму звярнулася да солтыса вёскі, каб гэтыя плаціны перавязлі і паставілі самі кузаўцы. Ніхто не зварухнуўся з месца. Гміна вымушана была заняцца той справай да канца. Прывезлі. Цяпер гэтыя плаціны ляжаць, прываленыя снегам ля дарогі, псуюцца. І кожны праходзіць каля іх, бачыцам бы так і быць павінна.

Прабудзіцеся, мілыя кузаўцы, з дрымоты! Зрабіце хоць сабе добры ўчынак, ды сваім дзецям, якія штодзень ідуць у школу. Ці ж гэта прыемна, каб на нас паказвалі пальцам, як на закаранелых гультаёў?

(ус)

МАЯ АЦЭНКА

У чацвертым нумары „Нівы" ад 27 студзеня гэтага года М. Панфілюк закрануў справу папулярнасці карэспандэнтаў у асяроддзі. Гаварыў аб гэтым і на нашым апошнім з'ездзе. Сёння хачу дадаць яшчэ некалькі слоў. М. Панфілюк піша, што самым папулярным карэспандэнтам на яго тэрыторыі з'яўляецца інжынер Б. Ф. Рудкоўскін, потым Пётр Байко і Эдмунд Вайсковіч. Прамаўчаў сваё прозвішча. Ці праз скромнасць? Ці гэта сапраўдная ацэнка папулярнасці карэспандэнтаў сярод чытачоў Дубіцкай гміны? На якім жа месцы яны ставяць карэспандэнта свайёй тэрыторыі? Цікава было б ведаць? А можа „Ніва" аб'явіць маланкавы конкурс-анкету на тэму папулярнасці карэспандэнтаў у асяроддзі?.. Напрыклад, чытачы назавуць пяць-дзесяць прозвішчаў карэспандэнтаў, якіх найлепш цэняць. На маю думку, такі конкурс будзе карысны не толькі рэдакцыі, але і нам — карэспандэнтам.

А ў сваю чаргу, што датычыць папулярнасці трох маіх калег, якіх назваў Панфілюк, дык ацэнка гэтая трапная. Усе яны хлопцы амбітныя. У сваім нядоўгім супрацоўніцтве з „Нівай" даказалі, што могуць працаваць самаахвярна і сістэматычна. Шкада толькі, што ўсе трымаюцца аднай тэрыторыі або аднай формы: Б. Рудкоўскін — запіскаў натураліста, П. Байко — гісторыі Белавежы і Белавежскай пушчы, а Э. Вайсковіч — хронікі Гайнаўкі. А ад такіх талентаў можна б патрабаваць больш. І я веру ў іх вопыт і магчымасці. Тут ад сябе для прыкладу назаву В. Петручука і Г. Мароза. Гэтыя карэспандэнты мне найбольш падабаюцца. Яны сваёй карэспандэнцкай працай даказалі, што варты. Возьмем Петручука. Яшчэ нядаўна пісаў ён у „Ніве" кароценькія інфармацыі з тэрыторыі горада Беластока. Цяжка яму было выказвацца на беларускай мове. А зараз яго фельетоны ў рубрыцы „З маёй званіцы" гавораць самі за сябе. Багаты змест, багатая мова. Яго працу высока ацаніў і галоўны рэдактар на з'ездзе карэспандэнтаў. Гэтае самое можна сказаць і пра Грышу Мароза. У сваім гадавым супрацоўніцтве паказаў ён, што можа выступаць у розных формах. Гэта, мне здаецца, вельмі важнае ў нашай працы. Такіх карэспандэнтаў, як Петручук, Мароз, Байко, трэба, па-мойму, больш „Ніве". Ды і ўсе мы павінны не пераставаць, а ўсё больш расці і развівацца, шукаючы новых дарог, новых тэм і новых форм.

Ул. Сідарук

Павільён у Бандарах

Ад дарогі крокаў пару
ест гандлёвы павільён,
усялякага тавару
там ёсць больш як на мільён.

Экспед'ентаў там дзве пары,
з іх абслуга — лепш няма,
па ўсялякія тавары
йдуць да іх, як на кірмаш.

Павільён гэта прыманка,
усё можна там купіць,
самаходаў і фурманкаў —
кожны дзень ні палічыць.

Йдуць з-за рэчкі, ад Белавежы,
З Новай Волі, з Адрынок,
па ўсялякую адзежу
дабіваюцца здалёк.

Там увесь тавар ест лоўкі
для дарослых і малых,
прыязджаюг із Ялоўкі
і з вялікіх сёлаў тых.

А там обуў — туфлі, боткі —
ўсе на выстаўцы стаяць,
прыязджаюць і з Нізботкі
свае ногі абуваць.

Добрэ віно, танну водку,
завшэ можна тут купіць,
ано праўда, што ў сяродку
то ні можна піва піць.

І рыбнога есть тут многа,
можна кожнаму купляць,
а сказаць нашчот мяснога?
Трэба свінкі гадаваць...

Ф. Х.

ВЕЛЬМІ ДОБРЫ КІЁСК

Ранняй вясною 1978 года на вуліцы Рэйтана ў Бельску паявілася група рабочых. Яны пачалі мераць і капаць зямлю. Адважыўся я, спытаў аднаго з майстроў, што тут будзе. Атрымаў адказ: спажывецкі кіёск. Узрадаваўся я, блізка будзе хадзіць за пакупкамі, падумаў. Праўда, будова гэтая ішла паволі, але ішла. У вачах стала расці канструкцыя, на якую палажылі белую хвалістую бляху. Прыйшла восень — і будова закончылася. Полкі запоўніліся таварамі. За прылаўкам паявіліся з усмешкай на твары дзве прадаўшчыцы — Марыся Пашкоўская і Веслава Ляшчынская, якія маюць тут добрую апінію.

Кіёск невялікі, 10 метраў даўжыні і 5 шырыні разам з магазінчыкам. Але купіць тут можна ўсё, што душа жадае. А гэта ўсё, дзякуючы добраму кіраванню кіёскам. Дзякуючы нашы ўмеюць працаваць, за што і старыя, і малыя ім удзячны. Спажывецкі кіёск нумар 14 належыць ВСС „Сполэм".

У 1979 годзе Марыся Пашкоўская ўзяла гэты кіёск у аенцыю і тады дайшло сюды яшчэ больш розных спажывецкіх тавараў — ад перцу аж да мясных вырабаў.

Добра было б, каб такіх кіёскаў у Бельску паяўлялася больш, а Марысі і Веславе жадаем поспехаў у працы і жыцці.

С. Сцепанюк

В. Станулевіч, Ольштын. Па вашай просьбе належны вам ганарар за артыкул у „Ніве" мы накіравалі на адрас бацькоўскага камітэта Беларускага ліцэя ў Бельску.

Жыхары вёскі Старое Ляўкова. Так падпісаўся нехта адзін, выступаючы ад імя ўсіх жыхароў вялікай вёскі. І пісаў вельмі крытычна. Гэтак рабіць нельга. Ваш ліст абсалютна ананімны, і нам здалося, што вы не аб'ектыўны ў тым, што пішаце. Паўтараем яшчэ раз, што ўвогуле не бярэм пад увагу ананімных лістоў.

Пазнаёмімся. „Мне 18 гадоў. Я студэнтка. Завуць мяне Карына Саркісян. Хачу перапісвацца са сваімі польскімі аднагодкамі. Мой адрас: СССР, 370092 г. Баку-92. ул. Гаджибекова дом № 6".

Пастаянны чытач з Нарвы. Дарагі чытач, можа б вы падумалі, каб аб'явіць нам прозвішча і імя. Розныя факты з нашага жыцця вы апісваеце цікава, як, напрыклад, тое, як перад святамі прадавалі ў Нарве карпаў. Варта было б з вамі бліжэй пагаварыць, можа выкарыстоўвалі б мы шырэй вашы матэрыялы?

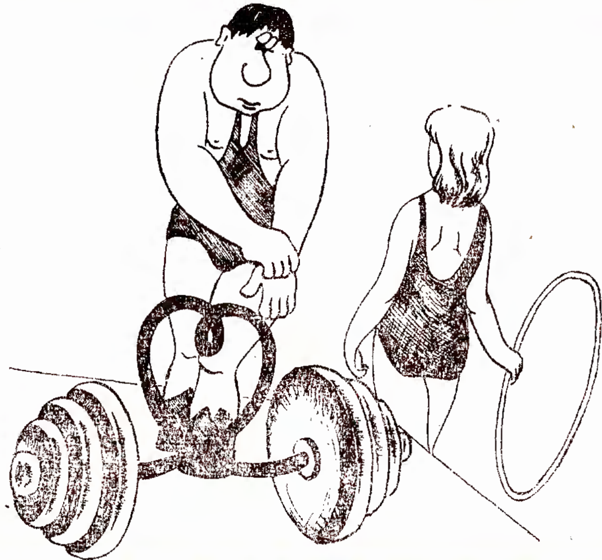
© PDF: Kamunikat.org 2020 © Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020

ПІСЬМО ЖАНЧЫНЫ

Пакуль мы знаходзімся ў экспедыцыі, я безупынна думаю аб табе, дарагі, сумую і пакутую без цябе. Гэта, вядома, не дзіўна — за час нашага знаёмства мы настолькі прывыклі адно да другога, мой любы, што многія кажуць, быццам мы з табою нават вонкава сталі падобнымі. Уяўляеш гэтую недарэчнасць, родны? Здавалася б, што між намі агульнага? У мяне класічны рымскі нос, а ў цябе на твары замест носа нейкая бульбачка. Мае густыя цёмныя валасы прыгожа рассыпаюцца па плячах, а твае рэдкія валаскі разгледзіш хіба толькі праз электронны мікраскоп. Мае велічэзныя сінія вочы з пушыстымі вейкамі чаруюць прахожых, а твае мышыныя вочкі хутчэй здольны іх да смерці напужаць. І ўсё ж многія ўпарта даказваюць, што ў нас многа агульных рысаў.

Гэта каханне робіць нас падобнымі, мілы.

Аляксандр Хорт

Пагаворым аб жанчынах

Вось, гавораць і пішуць, што жанчынам цяжка стала. На іх, маўляў, і гаспадарка, і дзеці, і праца...

Гэта як паглядзець! Узяць, напрыклад, мяне. Раніцай устаю — усё сам: сам пасцель прыбяру, сам снеданне згатоўлю, сам з'ем. І на працу.

Між іншым, я на працы не вяжу, вачэй не падмазваю, аб шматках з супрацоўнікамі не гутару. У начальства ў магазін не адпрашваюся, і ў садзік з дзіцём таксама.

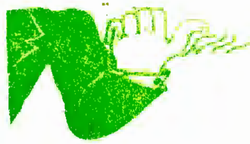
Пасля працы — калі ласка, у магазін. Усё паспяваю купіць, што трэба. І дадому. Не куды-небудзь, прыкмецце, а дадому.

Кватэру прыбяру, што трэба ў хаце — зраблю. Вячэру сам звару. Зарплату — да капейкі! І няма праблем! Так што ўвесь дом на мне. Усё сам. Але не скарджуся, як некаторыя.

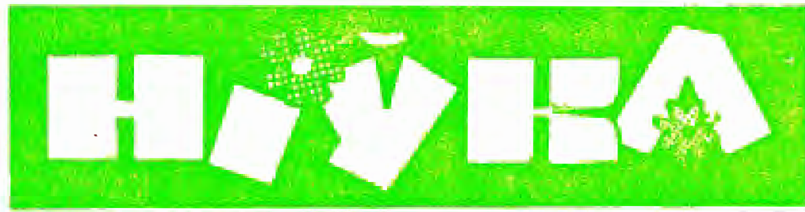
А вось калі ажанюся, тады душу дык адвяду!

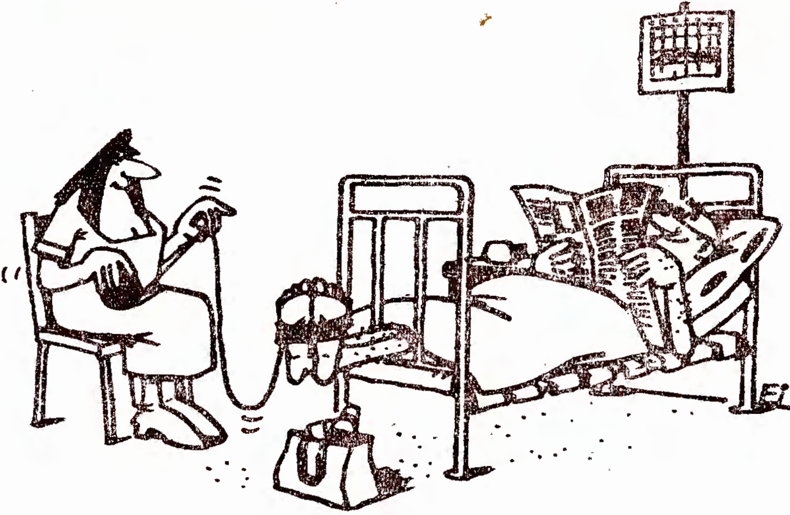
Яна ў мяне паскача!

Аляксандр Сіроцін

Калі зморк ахутае зямлю, дык Светлячок лічыць сябе сонцам.

Без слоў.

НЕ ТОЛЬКІ МІНІМУМ

Размаўляюць дзве былыя аднакурсніцы:

— Я чула, што ты здала доктарскі мінімум?

— Не толькі здала мінімум, а і максімум узяла: стала жонкай прафесара.

ПЕРАСТАРАЎСЯ

Складаў паэт жанчынам оды, —
І нарабіў сабе ён шкоды.
Надрукаваць не ўспеў багата,
Як жонка вытурыла з хаты.
Цяпер ён, каб дабіцца міру,
Друкуе на жанчын сатыру...

Мікола Дзмітрыеў

ПА ЗВЫЧЦЫ

Пакупнік ужо з чвэрць гадзіны чакае ля прылаўка. А прадаўшчыца ў гэты час дзеліцца навінамі з сяброўкай у суседнім аддзеле.

— Прадавец! — усклікнуў кліент, які страціў цярпліў асць. — А сорам у вас ёсць?

— Няма і не скора будзе. — па звычцы адрэзала жанчына, не паварочваючы галаву.

ПАДАЗРЭННІ

Дацэнт Скок доўгі час знаходзіўся ў камандзіроўцы з фотаапаратам. Калі ён вярнуўся, у першы вечар пайшоў у цёмную каморку і падрыхтаваўся праяўляць здымкі.

— Уяўляю, што гэта ў цябе за здымкі, калі ты праяўляеш іх у цемры, — крыкнула праз сцяну жонка.

СМЕЛЫ

— У спрэчках з жонкай апошняе слова заўсёды застаецца за мной.

— І як гэта табе ўдаецца?

— Дык я ж думаю не ўголас.

ПАЗАЙЗДРОСЦІЛА

Убачыўшы на галаве ў сваёй сяброўкі шапачку з выдры, модніца ўсклікнула:

— Ах, якая прыгожая шапачка! Дзе ты дастала яе, калі не сакрэт

— У шкурніка, — вельмі ціха адказала сяброўка.

„ХВОРАЯ" ГАННА

— Ганна!

— Га!

— На лекцыю пойдзеш?

— Баліць нага.

— А вечарам на танцы?

— Ага!!!

З „Весніка Задрыпоніі"

СКАРБ ЗНАХОДЗІЦЬ ГОДНЫХ

Аўдоцця Свірыд, абмацаўшы, як звычайна, падкладку пінжака свайго гарача каханага мужа, выявіла там незапрыходаваных 100 злотых. Згодна з існуючым заканадаўствам Аўдоцця выдала мужу належныя яму 25 працэнтаў знаходкі, а рэшту ўключыла ў даход сям'і.

ПЫТАННЕ ГАПКІ

Аліменты — гэта доўг ці аванс?

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

MÓJ POWRÓT

Słowa: Bogdan Olewicz
Muzyka: Jerzy Rybiński

Jest trzecia rano, może już czwartej pół,
a w dach bije jednostajny szum
i wycieraczki, jedna tam, druga tu,
w kółko tańczą taniec swój.

I abym zdążyć mógł na czas,
jesienny szpaler drzew
przy drodze trzyma straż.
Tak moje życie biegło mi,
naprzód wciąż,
z kąta w kąt,
nigdy nie patrzyłem w tył.
Pół świata gonię od trzech dni,
po latach znalazł mnie
twój bardzo krótki list.
I odtąd tylko jedno wiem:
Kocham cię,
niech się dzieje to, co chce.

Jest czwarta rano, może już piątej pół,
a w dach tłucze jednostajny szum
i wycieraczki, jedna tam, druga tu,
w kółko tańczą taniec swój.

Tak jakby tysiąc burych chmur
zatrzymać chciało mnie,
zrzucając smutek w dół.
A ja poznaję, jak przez mgłę,
dom i sień,
w której ja
wpadłem w oczu twoich czerń.
Lecz, kiedy stanę u twych drzwi,
słowa, jak szkolny wiersz,
wylecą z głowy mi.
Marzenia spalę w ogniu świec,
tłumiąc śmiech,
pustym chwilom każę biec.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

— Нам, жанчынам, столькі год, на колькі мы выглядаем.

— Ну што вы, мадам, я б столькі вам не даў.

✲

Бацька — дачцы:

— Мэры, чаму ты не запрасіла свайго жаніха, каб ён пазнаёміўся са мной?

— Я запрасіла яго, але ён сказаў, што бачыў цябе некалькі разоў і ўсё роўна мяне кахае.

✲

Дама прынесла фатографу партрэт свайго нябожчыка мужа.

— Вы можаце яго павялічыць?

— Вядома, мадам.

— А можаце прыняць капялюш?

— Безумоўна. Вы павінны толькі сказаць нам, якая ў яго была прычоска.

— Навошта? Вы самі ўбачыце, калі знімеце з яго капялюш.

— *Бедны тата, пасля кухні ў яго нават не хапіла сіл дабрацца да пасцелі...*

СВАВОЛЬСТВА МАЛАДОЙ МАРЫІ

Марыя Складоўская-Кюры не заўсёды была сур'ёзнай. У маладосці любіла пасваволіць. Будучы на вёсцы, дзе было шмат моладзі, маладзенькая Марыя верхаводзіла ў розных свавольствах. З асаблівай заўзятасцю дакучала маладому чалавеку з прозвішчам Ян Манюшка. Пад яе правадырствам клалі яму ў ложак крапіву, маскіравалі пад працірадлам таз з вадою і г.д.

Аднойчы адправілі маладога чалавека ў горад за пакупкамі, а ў гэты час у столь яго пакоя набілі шмат цвікоў і на іх панавешвалі ўсю мэблю.

ТЫ ДЫ Я

Аднойчы вядомая руская актрыса М. Г. Савіна іграла ў нейкай „бытавой" п'есе. Загрыміраваная і апранутая вясковай бабай, яна чакала за кулісамі свайго выхаду. Пажарнік, убачыўшы каля сябе бабу ў андараку, спытаў:

— Ты з якой губерні?

Савіна ўсміхнулася:

— Тульская.

І ў пажарніка на твары расплылася радасная ўсмешка:

— Мы землякі...

ЗНАЙШЛІ ВЫЙСЦЕ

Адно амерыканскае выдавецтва знаходзілася на грані банкроцтва. Раман „За кулісамі", на які ўскладалі вялікія надзеі, залежваўся ў кніжных крамах. Тады нехта з супрацоўнікаў выдавецтва прапанаваў апублікаваць у газетах такую аб'яву: „Прыгожы, малады мільянер хоча пазнаёміцца і ажаніцца з дзяўчынай, якая ўсім напамінала б гераіню рамана „За кулісамі".

Праз дваццаць чатыры гадзіны тыраж няшчаснага рамана быў распрададзены.

Мужчына ганяецца за жанчынай да тых пор, пакуль яна яго не зловіць.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020